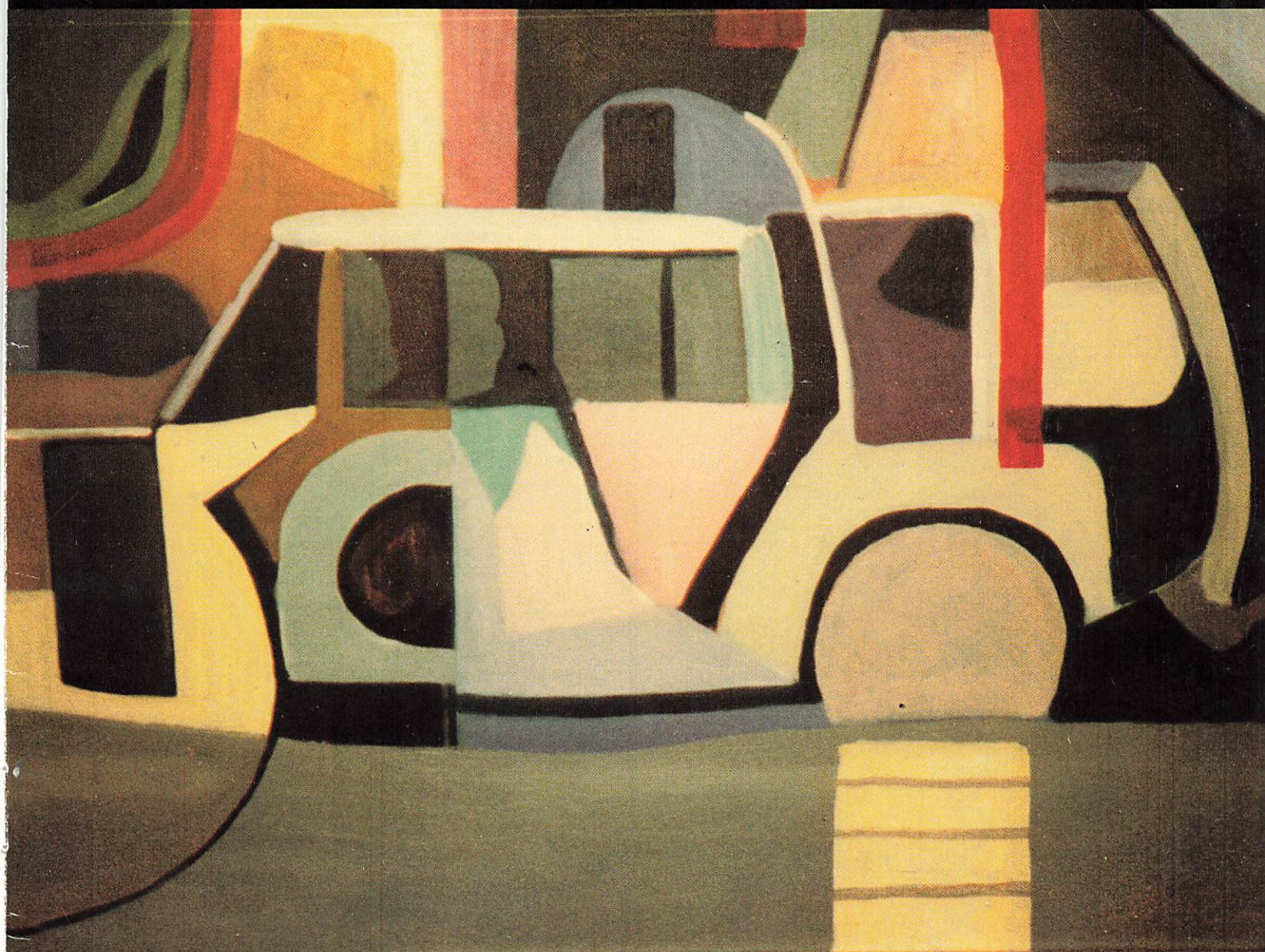

Independent Living Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

Bilstöd special

Om din roll, försäkringskassan, Vägverket,
hjälpmedelscentralerna, läkarna, anpassarna m.m.

Vi anskaffar, utrustar och anpassar
alla bilmärken på marknaden.

Uthyrning av handikappfordon.

Kontakta oss på telefon 0520-375 19
för kostnadsfri utprovning och offert.

Handikappanpassning i Trestad AB

Installatörvägen 4, 461 37 Trollhättan.

Tel 0520-375 19, fax 0520-830 70

e-mail: handikappanpassning@telia.com

**En vacker plats omgiven av bokskog,
alldeles invid havet.**

Valje Viken, är både folkhögskola,
rehabiliterings-, kurs och konferenscentra.

REHABILITERING

Diagnoskurser för dig med:

- * MS
- * Ataxi
- * Stroke
- * Parkinson
- * ALS
- * NMD

AKTIVITETSCENTER

- * Rekreationsperioder
- * Korttidsvistelser

Besök vår hemsida

www.valjeviken.k.se

Valje Viken

Box 94, 294 22 Sölvesborg

Tel. 0456-151 15 Fax. 0456-418 80

E-mail: info@valjeviken.k.se

Personlig assistent

Ett jobb med flexibilitet och variation

I dag kan nästan vem som helst ratta ett långtradarekipage. Myten om landsvägsriddaren kan avskrivas. En kvinna i rullstol, långtradarchaufför och brukare av personlig assistans, skulle faktiskt kunna vara din arbetsgivare.

Yrket personlig assistent kan ha många ansikten. Chansen att din arbetsgivare är långtradarchaufför är kanske liten, men de 140 arbetsplatser som GIL erbjuder, ger Dig bra valmöjligheter.

I GIL är det nämligen en av våra 140 användare av personlig assistans som leder dig i arbetet. Det är också arbetsledarens vardag, arbete och fritid du delar. Denne väljer sina assistenter och det unika i detta yrke är att även Du som assistent väljer Din chef.

Anställningsintervjun och den följande provtiden avgör om Du och Din arbetsledare ska trivas tillsammans. Gör ni det så gratulerar vi Dig till ett lyckat yrkesval. Den flexibilitet och de möjligheter till variationer som skiljer assistansyrket från sjukvård och hemtjänst är uppskattad av många.

Lönerna tävlar också väl med löner inom vård och hemtjänst. Om veckoslut och kvällsarbete passar Dig är möjligheterna till en förhållandevis bra lön stora. Kommunal har en egen fackklubb på GIL där Du kan få råd och stöd i vissa frågor.

GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Endast eget behov av personlig assistans berättigar till medlemskap. Alternativt kan man få serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder dessutom arbetsledarutbildning men också kamrattstöd och introduktion för assistenter.

IL, Independent Living är en internationell medborgarrättsrörelse som arbetar för lika rättigheter för människor med funktionshinder. IL är den ideologiska grund som GIL-köoperativet utgår från och den går till stor del ut på att människor med funktionshinder ska ha makten över sina egna liv.

ÖPPET HUS

Tisdags- och torsdagskvällar kl 18-20 är det öppna huset med film, kaffe och snack. Du får träffa assistenter och arbetsledare. Plats: GIL:s lokaler på Stampgatan 15. Tel: 031-63 64 80.

Independent Living i Sverige

Independent Living i Sverige arbetar handikappolitiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL i Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verk samma sanktioner på områden som t.ex. tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL i Sverige är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för *Independent Living i Sverige* och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers

Tryck: Svensk Infopartner AB

Ansvarig utgivare: Helena Karnström

Postadress STIL:

Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Tel 08-506 221 50, Fax 08-506 221 70,
www.stil.se

eller e-post: karin.nilsson@stil.se

STILETTEN nr 3-2001

3

Än är det inte jul – men väl hjultorg. Och Independent Living-rörelsen är på plats. Närmare bestämt i montern för innovatörer. Och STILETTEN finns där med ett laddat nummer. Aktuellt så det förslår. Ett specialnummer om bilstöd. Håll till godo!

Redaktören

Angående prenumerationer och adressändringar

Adressen för adressändringar, uppsägningar av prenumerationer, beställning av prenumerationer mm. är:
STIL, Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Vi har satt detta tecken vid medverkande som har erfarenhet av eget funktionshinder. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar det som en merit i arbetet med att skapa opinion och politik för medborgerliga rättigheter och mot diskriminering av människor med funktionshinder.

INNEHÅLL

Allmän information, sid 3

Ledare, sid 4

Drömmen om frihet, sid 5

Frihet – att ha picknick i skogen, hyra en sommarstuga eller handla på torget en lördag, sid 6

Försäkringskassan, Vägverket, bilanpassarna och brukarna, sid 9

Många blev utan bilstöd, sid 9

Vem får bidrag? sid 9

Historien om ett hjälpmedel, sid 10

Joystick, sid 12

Frihet, sid 13

Konsumentförening för bilstödda, sid 13

Om dyslexi; Bemötandet viktigare än allt annat, sid 14

Om dyslexi; Arbetslivet visade vägen, sid 15

Om dyslexi, sid 16

Det finns alltid en möjlighet. Om STIL i Sundsvall, sid 18

IT för blinda, sid 20

Bildkollage av Calle Skogh, sid 23

DHR-debatt om register, sid 24

Rapport av en demonstrant, sid 26

Illustrationer sid 1 och 5, REW

Att skaffa sig ett egenvärde

I USA har man sedan tio år haft en lagstiftning som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. I Sverige har vi en handikappombudsman utan befogenheter att dra ärenden inför domstol, och han har inte ens ett eget funktionshinder.

Det är inte konstigt att man ibland känner en viss hopplöshet när man tänker på framtiden.

Ännu mer skrämmande blir det då jag tänker tillbaka 15 år och inser att tillgängligheten i stort sett är densamma, nämligen lika obefintlig som då. Vad beror det på? Ja, naturligtvis på flera olika faktorer, men en stor anledning till att det fortfarande är som det är tror jag beror på oss själva, oss funktionshindrade.

Genom åren i STIL har jag mött många människor med olika slags funktionshinder och flera av dessa har till skillnad från mig själv aldrig känt sig diskriminerade i samhället.

Då undrar man ju hur det kommer sig att en del av oss så totalt klarar av att varken se eller känna sig diskriminerade, när det för andra som befinner sig i liknande situation är helt uppenbart att det förhåller sig på det sättet.

Till saken hör ju också att det är ganska smärtsamt att inse att man faktiskt inte har lika rättigheter som övriga medborgare i vårt avlånga land.

Några frågor som snurrar runt i mitt huvud är ju då följande: hur ska vi någonsin få till en förändring? Kommer det någonsin att til-

lämpas en lagstiftning som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder? Kommer jag som nu är 38 år få se en synlig förändring i samhället som innebär att jag och min familj enkelt kan florera runt på gatorna i Stockholm för att sedan slå oss ned på någon mysig restaurang som vi valt för den goda matens skull och inte på grund av om det finns trappor eller inte. Kommer jag att få uppleva det i detta liv? Jag vet ju att det är fullt möjligt. Jag har ju själv både bott och rest runt i USA och upplevt hur det känns att vara en fullvärdig medborgare, men den känslan försvann ganska

snabbt när jag kom tillbaka hem till Sverige. Den största förändringen måste ju ske inom oss själva. Vi måste ju se på oss själva som fullvärdiga medborgare. Fortfarande minns jag mina långa diskussioner jag hade tillsammans med Adolf, STIL:s grundare, om mina rättigheter, andras rättigheter, lika värde, tacksamhet osv. Han hade ju kommit så mycket längre i sin process än vad jag hade gjort. Själv bodde jag på en boendeservice där jag tillsammans med ett gäng andra "invalid" delade på hemtjänstpersonal, vilket kunde betyda sextio olika människor att lära upp per månad. Att dessutom försöka skaffa sig ett egenvärde när man var omringad av människor som inte tyckte man skulle vara annat än tacksam, var inte lätt. Något stöd av de andra som också bodde där hade jag inte heller. De valde att vara personalen till lags och därmed se sig själva som offer. Ingen sa vad han eller hon egentligen tyckte eller kände.

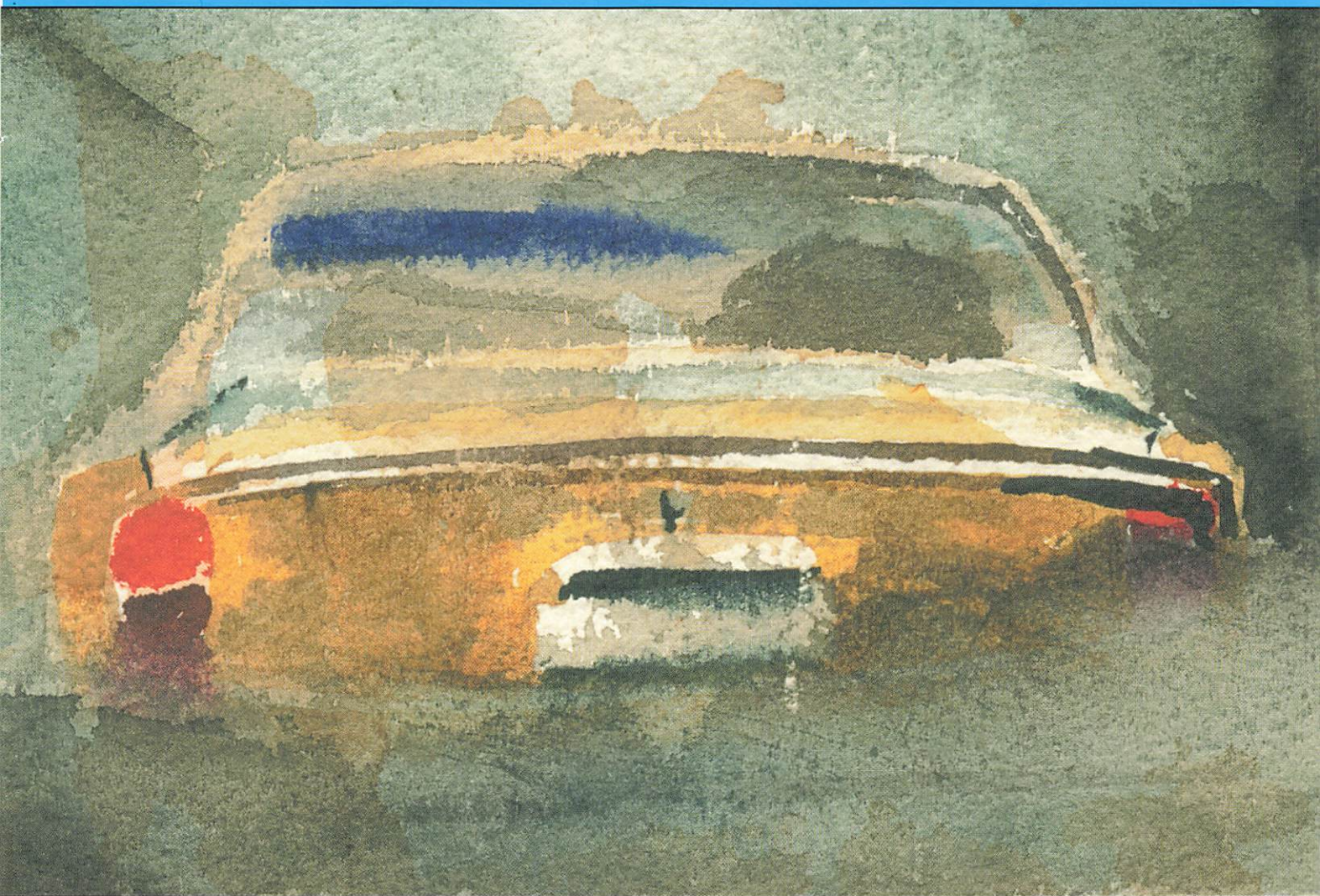
Därför menar jag att självklart är allt detta en process, men låt oss stödja varandra i den. Kom och dela med dig av dina tankar och erfarenheter på STIL:s peer support-kvällar som startar i början av november. Det är tack vare de kvällarna som jag lever det liv jag lever i dag. Ett liv där jag respekterar mig själv och inte accepterar diskriminering av människor med funktionshinder.

HELENA KARNSTRÖM*
ORDFÖRANDE I STIL

Träffa
Independent
Living rörelsen
på mässan
Hjultorget i Älvsjö
den 4-6 oktober.
Vi finns i
innovatörernas
monter.

Välkommen!

Drömmen om frihet

I "Receptet på en amerikansk revolution" STILETTEN 1, 01 sammanfattade Paul Lappalainen strategin bakom tillkomsten av ADA, American Disabilities Act. En viktig del i den var att funktionshindrade människor uppmanades bombardera sina politiker med berättelser om sin situation. Här skriver redaktören om sin dröm om frihet. En dröm som först började bli verklig i form av en gul Volvo 142 1970 och nu, trettio år senare, fullbordades med en golvsänkt Chrysler Voyager. Du är välkommen att berätta om hur hjälpmedel och annat förändrat ditt liv som funktionshindrad. Skriv till STILETTEN!

Hjälpmedel nr 2. Foto: Roland Ewers

Frihet – att ha picknick i skogen, hyra

Bilen betyder för de allra flesta frihet. För oss funktionshindrade ännu mer. Följ med på den osäkra vägen mot friheten. Den frihet som är de flesta medborgares rätt och självklarhet, men för oss endast kan fås efter lång kamp. En snårdjungel av regler och påbud. Det är uppenbart att det ligger ett statustänkande bakom hanterandet av dessa frågor. Att man i första hand ser bilen som lyx och statussymbol och inte som ett hjälpmedel.

I Independent Living-rörelsen hävdar vi att kontantstödprincipen är den bästa lösningen. Att den funktionshindrade själv får välja det transportmedel som passar honom eller henne bäst. Tillgänglig kollektivtrafik, egen bil, färdtjänst eller "Taxi för alla", det försök som nu bedrivs i Stockholm.

Häromdagen var vi och handlade på torget. Inget märkvärdigt alls kan tyckas, men för oss en stor händelse. Att vara ute på stan hela familjen, nu utökad med lille Oliver, har definitivt inte varit vardagsmat för oss. Orsaken till denna smärre revolution var en annons i husorganet STILETTEN.

En till synes ouppnåelig dröm har gått i uppfyllelse – en begagnad golvsänkt Chrysler Voyager är vår.

Jag har tidigare i STILETTEN berättat om mina tankar och upplevelser kring elrullstolen – ett för mig nu outhärligt hjälpmedel. Med den elrullstolsanpassade Chryslern är det nästan bara nivåskillnader på över 8 cm som hindrar mig och min familj att leva ett värdigt liv.

Det är svårt att beskriva denna revolution och att det faktiskt kan kännas som lyx att handla på torget. Det kanske blir begripligt om jag berättar hur det fungerade, eller rättare sagt, inte fungerade förut.

INGEN FÄRDTJÄNST

Eftersom jag har en handikapputrustad mellanbilskombi, är jag i min kommun

Hjälpmedel nr 3. Foto: Roland Ewers

sommarstuga eller gå på torget en lördag

inte berättigad till färdtjänst. För att få med permobilen – mina ben alltså, måste jag ta taxi till stan ca 17 km, 600:- t.o.r. En mindre semesterresa med andra ord.

Under vår sexårige sons uppväxt har vi tvingats dela på oss varje gång vi skulle ut på ärenden på stan. Jag och sonen oftast i bilen och hustrun för sig själv. Både jag och hon har känt oss ensamma och vem vet hur många gemensamma upplevelser och möten med människor vi missat på detta sätt. I dag kan vi dela det mesta, hela familjen.

HJÄLPMEDEL NR 1

1970 fick jag mitt första bilstöd. Efter ett och ett halvt års ringande på skolans tioöresautomat och korresponderrande med myndigheter stod äntligen bilhjälpmedel nr 1, en ny Volvo 142, på skolans parkering. På den tiden var det bara två trafikskolor i Stockholm som hade anpassade övningsfordon, men jag behövde gas och broms på vänster sida så de passade inte för mig. Jag var därför en av de första som fick en specialanpassad bil att ta körkort på.

Som tjugoåring var jag redan ganska

luttrad i tricksandet med regelverk och myndigheter. Trägen vinner. Jag hade unkarlsbostad och bil när jag slutade gymnasiet. Allt var helt beroende på mitt eget agerande. Det fanns ingen utstakad väg att gå. Den frihet jag hade vunnit var i det närmaste densamma som mina jämnåriga kompisar tog för given, bortsett från att min bil var ny, men å andra sidan var samhället i stort fortfarande otillgängligt för mig.

Nästa kamp för att bibehålla denna frihet var sex år senare. Det var dags att skaffa ny bil och ansöka om nytt bilstöd.

HJÄLPMEDEL NR 2

I början av sjuttiotalet var i princip anskaffningsbidraget skraddarsytt för att räcka till en ny, vilket då var kravet, bil i mellanklassen. 1976 räckte inte pengarna. Jag hade dessutom insett att jag behövde en högerstyrd Volvo kombi. Efter eget researchande fick jag slutligen tag på den produktionschef på Volvo som visste hur man styrde om så att en bil som var ämnad för export som högerstyrd, kunde lyftas av det löpande bandet och stanna kvar i Sverige. Uppenbart en komplice-

rad process i Volvos internbyråkrati.

Efter envetet hävdande att bilvalet var ett hjälpmedel för mina behov, och inte en lyxbil, gick den lokala socialbyrån, den instans man kunde vända sig till då, slutligen emellan med resterande be-
lopp. Bilhjälpmedel nr 2 kunde tas i bruk.

SPORRAD AV HUSTRUN

1992 var det dags igen. Läs även tidigare artikel, "Historien om ett hjälpmedel" i STILETTEN nr 2, 93. Less på de utdragna processerna tidigare hade jag inte utnyttjat min rätt till nytt bilstöd efter sju år (ödesdigert som det kom att visa sig senare). Sporrad av min nyblivna hustru gav jag mig dock åter in i kampen.

Nu räckte pengarna ännu mindre till för anskaffning av en ny högerstyrd Volvo kombi. Jag hävdade återigen att hela bilvalet var det hjälpmedel jag behövde och tjänstemannen på försäkringskassan höll med. Han tyckte sponant att jag skulle ha bonus eftersom jag använt det förra hjälmedlet dubbel tid. Riksförsäkringsverket var dock kallsinnigt. Med hundratusen i anskaffningsbidrag hade jag inte råd att köpa den bil jag behövde. Nu var

det emellertid ändrade regler. Det var tillåtet att köpa begagnat.

HJÄLPMEDEL NR 3

Begagnade högerstyrda Volvo kombibilar växer givetvis inte på träd. Lantbrev-bärarna formligen skrek efter sådana. En säljare på överskottslagret i Göteborg upplyste mig då om möjligheten att bygga om en vänsterstyrd till högerstyrd. Finns det bara en instrumentpanel som passar så är det hela en bagatell och snabbt och billigt gjort, sa han. Han erbjöd en vänsterstyrd Volvo kombi 89 precis inom ramen för anskaffningsbidraget. Ombyggnaden gick på anpassning och bilhjälpmedel nr 3 kunde tas i bruk.

Nu är det 2001. Familjens önskemål har länge varit en minibuss och möjligheten att få med elrullstolen som ju i praktiken är mina ben. Varje frestande broschyr från bilanpassare har tänt ett hopp, som lika snabbt släckts igen. En ekonomisk orimlighet. När vi minst anar det dyker så plötsligt tillfället upp. En begagnad golvsänkt Chrysler Voyager, till ett pris inom ramen för maximalt bilstöd. Jag ringer upp ägaren, klargör mitt intresse och kontaktar kassan för ansökningsformulär.

Dagen därpå ringer handläggaren och upplyser mig att jag enligt reglerna dessvärre har överskridit min tid för bilstöd enligt grupp 2. Jag fyllde nämligen 50 år för åtta månader sedan. Hep! Där rök högsta vinsten.

SISTA CHANSEN

Inte ett ljud om att detta var sista chansen till bilstöd. Borde inte försäkringskassan informera om en så viktig sak? I Stockholm har t.ex. kassorna detta som policy.

Om jag hade känt till reglerna så hade jag kunnat ansöka i god tid innan min 50-årsdag. Man har ca ett halvår på sig att använda anskaffningsbidraget. Det hade i mitt fall i och för sig inte räckt, men ett liknande tillfälle med en begagnad bil hade kanske dykt upp tidigare.

Till saken hör också följande och häng med nu, för det här är komplicerat. Jag hade enligt grupp 2 varit berättigad till maximalt bistöd, 60 000 kr i anskaffningsbidrag + 40 000 kr i inkomstprövat bidrag eftersom jag tidigare fått bilstöd enligt grupp 1, men därefter blivit förtidspensionär. Nu sprack det också eftersom detta hade gällt endast om beslutet om min förtidspension tagits före 1988. Där rök högsta vinsten igen!

Fast beslutna om att förverkliga vår dröm granskar vi reglerna närmare och

finner att jag i alla fall är berättigad till hälften av det maximala anskaffningsbidraget, 30 000 kr. Detta enligt regel nr 4. Enligt den har man rätt till bilstöd om man är förälder. I grupp 4 provas båda föräldrarnas inkomst tillsammans, till skillnad mot de andra grupperna. Vår gemensamma inkomst visar sig resultera i 0 kr i inkomstprövat bidrag.

Ett stort plus är dock att ett generellt beslut om bilstöd, för min del automatiskt berättigar till anpassningsbidrag. Detta är inte heller specificerat till någon speciell summa.

Nästa steg är att få bilvalet godkänt av Vägverket. Bilen är ju trots allt nästan tio år gammal. Försäkringskassan köper i allmänhet konsultation av Vägverket/ anpassare som sakkunniga som ger råd om lämpligt bilval och anpassning. Som kuriosita kan nämnas att en kompis av misstag råkade få Vägverkets faktura till kassan hemskickad till sig. Det var inga småsummor som bollades mellan de båda statliga myndigheterna.

HJÄLPMEDEL NR 4

Vägverket har att bedöma om bilen förväntas hålla i sju år till d.v.s. tills nästa bilstöd. Jag hävdar att livslängden i praktiken inte spelar någon roll, eftersom det är mitt sista bilstöd. Vi kommer behålla Volvon som reserv. Den inbringar inte mycket i andrahandsvärde, men den är anpassad för mig och den lär säkert rulla många mil till. Jag förklarar att den golvsänkta Chryslern är ett komplement som skapar nya möjligheter för familjen. Tjänstemannen förstår mitt resonemang och tillstyrker. Vägverket och försäkringskassan kräver dock att jag ska göra ett M-test och åtgärda det som behövs enligt testets utfall. M-test görs av Motor-

männens teststationer och är en ingående kontroll av bilens kondition i förhållande till körsträcka och ålder. Testet bekostas av anskaffningsbidraget och det kostar i dag ca 1 700 kr för medlemmar i Motor-männen, 200 kr mer för icke medlemmar.

ETT TUFFT BESKED

Sedan det första spadtaget på projektet hjälpmedel nr 4 togs, har det gått tre och en halv månad och det stundar industrisemester. En sommar med möjlighet att ta sig ut hela familjen hägrar. Bilanpassaren i Sundsvall ser dessvärre inga möjligheter att göra de nödvändiga anpassningar jag behöver förrän tidigast på höstkanten. Ett tufft besked.

En bilanpassare i våra hemtrakter säger till vår glädje att han kan fixa det första veckan i juli. Fantastiskt! Hjälpmedel nr 4 kan tas i bruk och familjen har nu en helt annan frihet att ta sig ut. En frihet som för de allra flesta är alldeles självklar.

M-testet ger senare ett dystert besked. Golvsänkningen är kraftigt angripen av rost. Själva bilen har dock klarat sig bra. Jag kontaktar Vägverkets tjänsteman och undrar om jag kan hävda att anpassningen behöver repareras och söka bidrag från försäkringskassan. Han önskar lycka till och understryker vikten av att skaffa en offert på det omfattande svetsjobbet från en vanlig verkstad. På en anpassningsverkstad skulle jobbet bli dyrare.

Försäkringskassan säger ja till reparation av golvsänkningen.

ROLAND EWERS*

Chryslern gör det möjligt att ta med elrullstolen – mina ben. Nu är det nästan bara nivåskillnader på sju cm som kan stoppa mig. Foto: Lasse Johansson

Försäkringskassan – Vägverket – bilanpassarna – brukarna

Många blev utan bilstöd

De olika aktörerna och deras roller och relationer till varandra när det gäller bilstöd är en komplicerad och förvirrande historia. Vi gör ett försök att ge lite klarhet.

BRUKARNA

Under sextio- och sjuttio-talet var det Länsarbetsnämnderna som handlade och beslutade om bidrag till bil och körkort. En enda tjänsteman behandlade alla ärenden i Stockholm. Hans budskap var tydligt och klart. Har du arbete eller studerar du så får du bidrag. Personer med förtidspension skulle inte göra sig besvär. Det var det dock den utgångspunkten många unga funktionshindrade började sitt vuxenliv från. Man hamnade i en fälla. Inget arbete ingen bil. Ingen bil inget arbete. Detsamma gällde studier.

Sedan Riksförsäkringsverket blev huvudman och tjänstemännen på försäkringskassorna tagit över handläggandet, har tillämpningarna av reglerna blivit snårigare och stegvis ändrats.

Slopade skatteförmåner och strypning av bidraget har medfört att allt färre har råd att skaffa bil. 1997 satte Regeringsrätten en gräns. Detta efter en anmälan från RTP, Riksföreningen för Trafik- och Polioskadade. Se vidstående artikel.

VÄGVERKET

Många försäkringskassor anlitar i dag rutinmässigt Vägverket för råd om lämpligt bilval och lämplig anpassning. Vägverkets uppgift är bl.a. att bedöma om bilen förväntas hålla sju år, då man är berättigad till nytt bilstöd.

HJÄLPMEDELSCENTRALERNA

Vägverket är dock dåligt förberett för det nya avtal som Landstingsförbundet har tagit med hjälpmedelscentralerna. Enligt detta ska de inte befatta sig med bilanpassning alls. En del hjälpmedelscentraler är dock kvar i det gamla systemet och beviljar smärre bilanpassningar. I brist på kunskap är det många hjälpmedelscentraler som sluter avtal med det största bilanpassarforetaget Auto-adapt. Auto-adapt har egen tillverkning av anpassningssystem och levererar till de flesta andra bilanpassarforetagen i landet. Foretagets export till EU är också betydande.

BILANPASSARNA

SVCR, Sveriges Vanföras Centralkommitté för Rehabilitering, bildade i början av sextio-talet en stiftelse som skulle verka för en utveckling av funktionshindrades möjlighet att köra bil.

Med bidrag från denna stiftelse startade Hjälpmedelsinstitutet, Hi sin verksamhet och inom ramen för den även en verkstad för teknisk anpassning av bilar.

1963 kom ett riksdagsbeslut om att landstingens hjälpmedelscentraler skulle bära ansvaret över anpassning av bilar och HI skulle se till att verksamheten kom i gång.

I början av 90-talet upphörde Hi:s monopol. Anledningen var enkel. Man hängde inte med i den tekniska utvecklingen. AMU i Hedemora var först. Man startade Hedemora bilanpassning och tillhandahöll avancerad körkortsträning för funktionshindrade. Numera heter foretaget Anpassarna Gunnerius AB och i Hedemora finns även ett foretag för tillverkning av anpassningstillbehör för bilar.

BEW i Borås, numera Auto-adapt i Göteborg, är praktiskt taget ensamma i Europa om tillverkning av bilhjälpmedel. Givetvis är man störst även i Sverige, med leverans till samtliga bilanpassare.

Chrysler har en egen "line" för tillverkning av handikappfordon och 1984 kom den första Chrysler Voyagern. Den har tvärgående balkar och lämpar sig därför väl för golvsänkningar. Chryslers generalagent i Sverige var Permobil. Permobil Autotech startades.

HJÄLPMEDELSINSTITUTET

I mitten på 80-talet var situationen den att de flesta handaggregaten gjordes på HI och golvsänkningarna gjordes uteslutande på Permobil Autotech.

Idag har HI, numera Hjälpmedelsinstitutet, ackreditering från EU endast för rullstolar och inkontinensprodukter.

Utvecklingen har gått snabbt och för närvarande är ca 23 foretag etablerade som bilanpassare i Sverige.

RED*

KÄLLA: GUNNAR LINDER*

1992–1997 var det få som utnyttjade bilstödet. Detta var en direkt följd av försäkringskassans regeltillämpning. Bensinvärmare och automatlåda som levererades som standard från fabriken ansågs inte vara anpassning. Många blev utan bilstöd och andra hade inte råd.

RTP, Riksföreningen för Trafik- och Polioskadade, beslutade pröva saken och Försäkringskassan förlorade i regeringsrätten 3436-98. Domstolen ansåg att det var allvarligt att kassan satte sig över trafiksäkerheten.

Under de fem åren försvann ca 12 miljoner kronor i berättigade bidrag i det tomma intet. Det fick alla de som nekades, inte hade råd, eller själva bekostade anpassningen erfaras.

RED*

Vem får bidrag?

Bilstödet kan sökas av följande grupper:

1) Handikappad under 65 år som är beroende av bil för att förvärvsarbete, genomgå yrkesinriktad utbildning eller genomgå rehabilitering med utbildningsbidrag eller rehabiliteringsersättning.

2) Handikappad under 65 år som, efter att ha fått bidrag enligt grupp 1, har lämnat arbetsmarknaden med förtidspension eller beviljats sjukbidrag. Det gäller även handikappad under 65 år, som i slutet av september 1988 hade bil som köpts med bidrag från länsarbetsnämnden eller var befriad från vägtrafikskatt och som därefter lämnar arbetsmarknaden med förtidspension eller sjukbidrag.

3) Annan handikappad än de som tillhör grupperna 1 och 2 och som fyllt 18 men inte 50 år.

4) Handikappad förälder med barn under 18 år, under förutsättning att föräldern bor tillsammans med barnet och behöver bilen för att kunna förflytta sig med barnet.

Historien om

– Får inte du också en ny bil? Krister har ju just fått.

Min gode vän Alfredo sällade sig till den breda skara vänner, bekanta och även obekanta som med jämna mellanrum påminde om min gamle trojänare – den 15 år gamla Volvons – skröplighet.

– Den rullar på, peppar, peppar ta i trä, brukade jag svara.

Jag tog mig till firma Ernst Nilsson i Segeltorp. En säljare med handikapputrustade fordon som specialitet tog emot. Han såg ut som om provisionen redan låg i fickan. Jag tog honom emellertid snabbt ur villfarelsen.

– Slå dig ner så får jag berätta lite om mig själv, började jag.

KRÅNGEL

Jag förklarade att båda mina tidigare bilar inneburit månader av byråkratiskt och tekniskt krångel. Att jag tydligen alltid hamnade mellan stolarna vad gäller parafer och tekniska lösningar. Säljarens alltmer osäkra anlete förvandlades till villrådighet när jag för att precisera problemet frågade om han till att börja med över huvud taget kunde leverera en högerstyrd kombibil.

Efter några hastiga telefonsamtal som inte gav någon klarhet, bad han mig återkomma om en vecka. Under tiden skulle jag skicka läkarintyg och ansökan till försäkringskassan.

Vis av tidigare erfarenheter siktade jag på en behandlingstid på runt tre månader och blev därför glatt överaskad när jag en vecka senare rinde för att kolla att ansökan kommit fram. Handläggaren berättade att den i princip var färdigbehandlad och beviljad.

Säljaren hade vid vårt nästa möte tagit reda på att leverans av en högerstyrd Volvokombi var möjlig och att detta inte skulle kosta något extra.

PRELIMINÄR OFFERT

Han skissade sedan snabbt ned en preliminär offert och avrundade med ett scha-

blonavdrag på 8 750 kr kronor. Detta med en elegant gest med pennan samtidigt som han frågade:

– Betalar du kontant?

VARKEN KONTANTER ELLER LÅN

Den preliminära offerten slutade på 160 000 kr. Jag räknade ut att det skulle skilja 50 000 kr efter bidrag från försäkringskassan. Utan förmögenhet, med förtidspension som enda inkomst var inte heller något lån möjligt. Det hade en kreditupplysning begärd av en TV-handlare just visat.

– Nej, svarade jag. Varken kontant eller med lånade pengar. Jag förklarade att jag ämnade hävda att själva valet av bilmodell i sig var en del av anpassningen.

Anpassningsbidraget är inte begränsat på samma sätt som anskaffningsbidraget och jag ansåg att det här var det hjälpmedel jag behövde.

– Något sådant har jag aldrig hört talas om, sa Ernst Nilssons specialist på handikapputrustade bilar.

– Då skickar jag offerten till dig så får

du själv ta kontakt med försäkringskassan. Lycka till! sa han och avslutade samtalet.

Några dagar senare kom det ett en offert innehållande allt utom den utlovade schablonrabatten. Ett meddelande till mig klargjorde att den tidigare preliminära offerten fortfarande gällde mig privat, men att den nya var ställd till försäkringskassan.

Nästa besök gällde värdering av min gamla bil vid eventuellt inbyte. Säljaren bad att få låna nycklarna eftersom man vartvungen att rulla in och hissa upp bilen för en grundlig värdering.

BILEN SVÄRSÅLD

Bilen borde vara svärsåld eftersom den var högerstyrd. Den hade 15 år och ca 25 000 mil bakom sig. Diverse bucklor och skavanker borde inte göra saken lättare.

Jag bad att få låna en telefon under tiden men hade ändå uppsikt över bilen på parkeringen utanför.

Efter 20 minuter visade säljaren in mig till sitt kontor igen. Han satte sig ned

Ett slitet hjälpmedel från 1977 kunde slutligen bytas...

ett hjälpmedel

och skrev snabbt några siffror på ett block och sa med en min av nästan gränslös generositet:

– Det här är vad jag erbjuder dig för din gamla bil.

9 000 kr! Och det för en bil som inte en käft från bilfirman ens varit i närheten av. Jag anade givetvis oråd, insåg snabbt vart rabatten skulle ta vägen och sammanfattade därför:

– Och till det kommer förstås schablonrabatten på 8 750 kr?

Han hajade till, men fann sig snabbt och försökte:

– Jaamen det gällde ju en 92a.

– Det har aldrig varit fråga om någon 92a, kontrade jag.

SAMTALET VAR SLUT

– Vi får diskutera det här när vi gör affären, sa han surt och signalerade att samtalet var slut.

I praktiken hade ju säljaren erbjudit mig 250 kr för min gamla bil. På skroten skulle jag fått 1 500 kr.

Handläggaren på försäkringskassan tyckte att jag hade förvalt min gamla bil

väl. Jag hade ju besparat staten ett bilbidrag. Riksförsäkringsverket ansåg sig dock inte kunna göra något undantag och se själva bilen som anpassning.

Jag berättade för Krister, vår kompis, som satt i samma båt. På grund av en ryggskada var han i behov av en bil med fällbar ratt. Den billigaste bilen med sådan som standard råkade också vara försedd med air-condition och betraktades därför som lyxbil.

Krister beviljade anslag till ombyggnad av en annan bil, till en betydligt högre kostnad.

Återstod för mig alltså att hitta en relativt ny, begagnad högerstyrd kombi. Men var hittade man en sådan?

Expressens motorjournalist gav mig ett namn på den person som är ansvarig för försäljningen av högerstyrda bilar vid Volvo-Torslandaverken. Han var dock mycket tveksam inför min fråga. Tio minuter senare ringde han upp mig, betydligt mer optimistisk.

POSTENS INKÖPARE

– Nu har jag snackat med Postens inkö-

pare, sa han. De är införstådda och ska höra av sig till dig så fort de hittar något passande.

Som enda resultat efter flera dagars spänd väntan blev jag tipsad att höra med MFO (f.d. överskottslagret). På MFO i Stockholm fick jag det nedslående beskedet att de bilar de fick in, genomgående var körda i botten av lantbrevbärare. Ingenting för mig alltså. Försök på de andra ställena i landet föreslog man.

Det såg nästan ut som om jag skulle få rulla vidare ett antal mil till med min gamla bil och tacka nej till de 100 00 kr som kassan beviljat.

BEGAGNAD VÄNSTERSTYRD

På MFO i Göteborg fanns dock jultomten. Men först förstod jag inte ett dugg. Han försökte sälja en begagnad vänsterstyrd Volvo kombi till mig. Jag påpekade missförståndet och underströk att det var en högerstyrd jag ville ha.

– Jamen det är bara och flytta ratten, sa han.

– Driver du med mig? sa jag.

– Inte alls, sa säljaren. Finns det bara en instrumentpanel för högerstyrning så är resten en bagatell. Det kostar ca 10 000 kr och är gjort på ett par dagar. Har man inte bråttom kan man lägga jobbet på verkstadsskolorna. De vill ibland ha jobb som tvingar eleverna att tänka till. Då brukar det dessutom bli billigare.

– Fantastiskt, sa jag och köpte bilen per telefon. Den kostade 97 000 kr, precis inom ramen för mitt bilstöd.

FLYTTA RATTEN?

Flytta ratten? sa man frågande på Handikappinstitutet. Men pedalerna då?

– Tja vad tror du? svarade jag och blev förvånad över nästa kommentar.

– Det är så sällan någon frågar efter högerstyrda bilar.

Svaret säger nog mer om bilanpassarbranschen än om efterfrågan på högerstyrda bilar.

ROLAND EWERS*

... mot ett nästan nytt från 1989. Foto: Jenny Gustavsson Ewers och Lasse Johansson

Simona är något av pionjär. Hon är den första kvinnan i Sverige som tar körkort i en bil utrustad med joystick. Joystickstyrning innebär att fordonet styrs med en liten spak i stället för med ratt.

Simona är konstnär och vid sidan om rådgivare på STIL. Jag reste upp till AMU-gruppens körskola i Hedemora för en provtur.

Lars Carlsson, som är trafiklärare, uppmanar Simona att svänga till vänster vid utfarten från skolan. Vi åker först igenom ett villaområde, där bl.a. starta och bromsa mjukt tränas. Efter en liten stunds körning här styr Simona ned mot "stora vägen" för att träna körning i högre hastighet.

Joysticken är konstruerad så att den blir mindre "känslig" då man ökar farten.

Vid ca 38 km/h känner en dator av impulser som gör att körspaken blir mindre sensibel. Samma sak sker då man fortsätter att öka farten. Bilens rörelseutslag då man rör spaken skulle annars väsentligen öka, i proportion till ökad hastighet. Detta skulle kunna bli svårt att hantera och det i sin tur vara en trafikfara vid oförutsedda händelser. Joystickstyrningen är alltså progressiv.

JOYSTICK

Med joysticken regleras även gas och broms. Bilen är automatkopplad och automatväxlad. Framför allt lämpar sig en joystickutrustad bil för dem som har ringa muskelkraft och som har behov av att sitta i rullstol under körningen.

Simona kör en Ford, som dessutom är utrustad med lift för i- och urstigning, fjärrstyrda dörröppnare och rullstolsfäste för förankring av en elrullstol. Förarplatsen kan dessutom anpassas optimalt genom att reglaget kan förflyttas både i höjd- och sidled.

TV-BEVAKNING BAKÅT

Framför sig har Simona, som kompletterat till backspeglarna, en liten TV-skärm som visar full uppsikt över bakomliggande trafik. TV-skärmen är kopplad till en liten kamera som är monterad bakpå bilen och den kan föraren ställa in i rätt vinkel från sin plats.

Före varje körning, gör man en säkerhetskontroll för att försäkra sig om att alla reglage fungerar som de ska.

I Simonas fall fick vi ställa in förarplatsen eftersom hon kör Sveriges enda körskolebil av det här slaget. Den måste

Artikeln publicerades i STILETTEN 92. En hel del har säkert hunnit ändras, men kvar står det faktum att möjligheten att köra bil med fysiskt funktionshinder är nästan obegränsade i dag.

Prövning av körförmågan kan göras dels på Trafikmedicinskt centrum, Geratien, Huddinge sjukhus, dels på Trafikneurologiska enheten, Karolinska sjukhuset, där man har en avancerad bilsimulator för att bedöma körförmåga efter hjärnskada. RED*

justeras något för varje ny elev som kör.

Så här höll vi på ett tag och till slut begav vi oss tillbaka till skolan igen.

Jag var imponerad över Simona och Lasse och fascinerad av den tekniska konstruktionen av bilens styrinrättning.

ANPASSARNA – OCH BRUKARNA

I AMU-gruppens lokaler, i anslutning till körskolans, finns en anpassningsverkstad för bl.a. elevernas egna bilar. Enligt skolans eldsjäl Erik "Ecke" Lindgren, finns det egentligen lika många tekniska lösningar för att skräddarsy en bil som det finns elever.

"Anpassarna" är handplockade och enligt Ecke är idériakedom, initiativförmåga, äkta vilja att hjälpa människor samt ett öppet sinne, egenskaper som står högt i kurs här.

Det hela går till på så sätt att brukaren först får träffa anpassarna, på verkstaden och diskutera igenom vilka behov som finns och vilka tänkbara lösningar som är möjliga.

Oftast innebär det att brukaren kommer med tips och råd angående anpassningsarbetet eftersom han/hon ändå är experten på sitt funktionshinder och sina behov.

Årligen anpassas ca 200-260 bilar. Det mesta är tekniskt möjligt att utföra, enligt Ecke. Men innan det praktiska arbetet påbörjas skall ombyggnadsplanen godkännas av Trafiksäkerhetsverket.

KUNSKAP FRÅN NORGE

Att joystickanpassa en bil tar upp till 6 månader idag, eftersom just denna typ av utrustning är relativt ny här i Sverige. Man siktar på att snart kunna utföra arbetet på ett par månader.

I vårt grannland Norge har man lite mer erfarenhet. Där finns redan ett antal personer ute i trafiken med joystickanpassade fordon. I Sverige är det än så länge fyra personer som har tagit körkort med denna typ av bil.

I Norge tar man körkort på sin egen anpassade bil, men här i Sverige måste man ha körkortet klart först.

Det svensk-norska samarbetet sker fortlöpande, och det händer att "experter" från Norge kommer hit på besök för någon gemensam teknisk problemlösning.

Då jag frågade Ecke om framtidsplaner, fick jag höra att hela verksamheten står i begrepp att flytta till Haggården Rehab, en handikappanpassad anläggning bestående av ett tjugotal byggnader, på ett område av 21 000 kvm. Här finns bl.a. ett flertal boendeenheter, hobby- och fritidslokaler, simhall, kontorslokaler, verkstäder, restaurang med kök samt en aula och en gymnastikhall.

CENTRALT OCH FUNKTIONELLT

Haggården ligger centralt i Hedemora, omgiven av natur och strövområden. AMU-gruppens körskola kommer att husera i en del av anläggningen som har fräschats upp med ny ändamålsenlig och smakfull inredning.

I programplanen, finns förutom förarutbildning för människor med funktionshinder, praktisk yrkesrehabilitering, ADL-träning samt olika utbildningar för arbetsskadade och rörelsehindrade.

Körskolans enhet har ännu inte fått något namn och Simona föreslog sponstant "Elevhotellet Möjligheten". Simona slog huvudet på spiken, vilka möjligheter kan inte erbjudas människor här?

ANN KEMPE

Frihet

I skriften Frihet utgiven av bl.a. Gunnar Linder, Euforia, i samarbete med RTP och NHR ges en del tips och information om anpassning och bilstöd. Där finns också tidningen Kicks sju punkter att tänka på när man söker bilstöd.

1. Hitta bilen och skaffa en offert. Be säljaren eller anpassaren specificera extra kostnader för anpassning.

2. Identifiera noggrant dina speciella behov och att du tydligt kan argumentera för dem.

3. Skaffa medicinska intyg om ditt funktionshinder. Förklara dina förutsättningar och behov när det gäller bilkörning och

be läkaren bekräfta dessa.

4. Motivera varje anpassning för kassans handläggare. Förklara att du vill göra en ansökan även om handläggaren har en avvikande mening. Tala också om att du tänker överklaga eventuella avslag.

5. Om ni inte kommer överens – föreslå tjänstemannen att ni kontaktar Vägverkets trafikinspektör – och kräv tekniska intyg som bekräftar att utrustningen rör en anpassning för att lösa de problem du har, orsakade av ditt funktionshinder.

6. Förklara för tjänstemannen att du inte kan invänta en överklagan till länsrätten innan du köper bilen. Kräv att tjänste-

mannen försäkrar att försäkringskassan verkligen kommer att betala ut ditt sökta bidrag retroaktivt om din överklagan vinner gehör.

7. För den som trots allt blir utan anpassning är direktimport en lösning. 40 000 kronor lägre inköpspris kan lämna ekonomiskt utrymme för att själv bekosta en nödvändig anpassning. Enligt uppgift har försäkringskassan inga principiella invändningar mot att lämna bidrag till inköp av direktimporterade bilar.

Ur artikel av Peter Andersson-Pope i Kick Rekryteringsgruppen aktiv.

Konsumentförening för bilstödda?

Om du inte förstått det tidigare så gör du det säkert efter att ha läst detta nummer av STILETTEN. Att söka bidrag till bil är en hel vetenskap, eller kanske flera.

Behövs det en bra kunskapsbank? Behövs det en ordentlig plattform att hävda politiska och ekonomiska argument? Behövs det kraft att sätta emot enfaldiga regelverk? Behövs det inventering från "rätt" håll av anpassarbranschen? Är kontantstödprincipen att föredra? Är du intresserad?

Skriv till: Roland Ewers, Skygge 10, 430 10 Tvååker eller
roland.ewers@varberg.mail.telia.com

Kvalificerad fortbildning på kvällstid! Måndagar hos Stiftelsen JAG

Nio föreläsningkvällar på temat KVALIFICERAT STÖD TILL PERSONER MED FLERFUNKTIONSHINDER.

Under hösten kan du möta några av SVERIGES FRÄMSTA EXPERTER INOM NEUROPSYKOLOGI, KOMMUNIKATION, KOGNITIV ASSISTANS m.m. Bland föreläsarna återfinns Per Hamid Ghatan, överläkare, Lars Lund, neurolog och epileptolog, Arne Svensk, forskare, och Mats Granlund, docent i psykologi.

För fullständigt program se WWW.JAG.SE/FORELASNINGAR eller ring 08-20 80 84.

Stiftelsen JAG

Kocksg. 13, 116 24 Stockholm Tel: 08-20 80 84 Fax: 08-462 95 75 E-post: stiftelsen@jag.se

Jämlikhet, Assistans & Gemenskap

Inger Rålenius var 25 år när hon insåg att hon var dyslektiker. I dag vid 45 års ålder är hon socionom, kurator, informatör och föreläsare.
Foto: Ulla Lovén

Bemötandet viktigare än allt annat

– Det var en kick när jag förstod att min man kunde se ord framför sig – inom sig – "gardinstång" till exempel. Jag har aldrig sett ett ord på det sättet och det syns inte på mig!

Inger Rålenius berättar om sitt osynliga handikapp – dyslexi. Det är första juni och vi tar var sin kopp nybryggt kaffe på en utomhusservering på Linnégatan i Stockholm, ett stenkast från Ingers jobb. Hon är informatör och kurator på Skriv-Knuten. Dit kan alla med läs- och skrivsvårigheter – och deras anhöriga, lärare och andra berörda – vända sig för råd och stöd. Skriv-Knuten är en del av FMLS, Förbundet Funktionshindrade med Läs- och Skrivsvårigheter.

VATTENDELARE

Inger har klämt in en halvtimme för den här intervjun, mellan jobb och familj.

– Att vi dyslektiker inte kan se ord inom oss, det är nog vattendelaren mellan oss och er andra, säger Inger och håller lite mjölk i sitt kaffe. Vi är så vana att inte ha den här inre bilden att vi inte pratar om

det. Och du och alla andra tänker förstås inte på det.

ORDEN KOMMER INTE EMOT MIG

– En annan skiljelinje mellan "oss" och "er" är att när ni rör er i stan så tar ni automatiskt till er alla texter som miljön är full av. En väninna berättade för mig att när hon åker tunnelbana kan hon bara inte låta bli att läsa alla reklamskyltar. Jag läser väldigt lite av mig själv. Orden kommer aldrig emot mig. Jag måste bestämma mig för att läsa, och måste ljuda, eller i varje fall röra läpparna. Om jag ska beskriva vägen till FMLS från närmaste T-banestation för en av mina dyslektiska besökare säger jag inte: "Först går du Nybrogatan. Sen tar du till vänster på Linnégatan. Du passerar Grev Turegatan och tar sen till höger in på Brahegatan" utan i stället ungefär så här: "Ta den uppgången där blomsteraffären är. När du kommer ut på gatan går du förbi ett fik. Vid nästa korsning går du in på den gata som vetter ner mot en park. När du ser ett nybyggt hörnhus i brun blank sten

går du in på den gatan. Du går förbi en affär där de säljer gammalt glas och porslin. Nästa gråa hus är nyrenoverat. Det är Brahegatan 20. FMLS och Skriv-Knuten håller till en trappa upp. Välkommen!"

– Jag visste inte vad dyslexi var förrän jag var i 25-årsåldern, berättar Inger. Är det sant? frågar jag häpet. Ja, säger Inger. I skolan trodde jag att jag var dum just på läsning och skrivning och förstod inte att det var ett funktionshinder. Inte lärarna heller! Men jag har extremt gott minne. Jag växte upp i en arbetarmiljö där vi inte läste så mycket. Pappa läste tidningen, mamma hade lite dyslexi. Sedan levde jag i en talande värld i flera år, jobbade med hemtjänst, på restaurang och på dagis.

ALLT GÅR UT PÅ ATT DÖLJA

– Som så många dyslektiker utvecklade jag ett undvikandebeteende. Det blir värre än funktionshindret eftersom det hindrar den personliga utvecklingen. Allt går ut på att dölja. Många väljer praktiska yrken trots att de kanske hellre vill studera.

– Sedan kom förvandlingen. Jag vaknade upp, förstod att jag inte var ensam, gick på grundvux och komvux. På grundvux gick jag i en läs- och skrivgrupp, det var bra. På komvux mötte jag ingen förståelse från lärarna. Ändå växte självförtroendet, jag lärde mig läsa lite bättre, slutade dölja. Fick kontakt med FMLS. Jag upptäckte talböckerna, slukade för första gången böcker och förstod vad nöjesläsning var.

KORTET VAR DÅLIGT SKRIVET

– På en förstamajfest träffade jag Thomas. Vi blev blixtkära och gick och gick hela natten. Det gick några veckor och jag skickade ett kort för att kolla om han kom ihåg mig? Kortet var dåligt skrivet, felstavat och med konstig stil. Thomas blev chockad, var detta skrivet av den fantastiska kloka drömkvinna han gått och pratat med en hel vårnatt? Men vi träffades och det fortsatte.. Kärleken betydde oändligt mycket i min förvandling.

På socialhögskolan bemöttes jag på ett helt annat sätt än i grundskolan och på komvux. Det var t.ex. självklart att jag skulle ha inläst litteratur. Det var som natt och dag. Efter många år av strävan, och med hjälp av ett varmt accepterande klimat från lärare och kamrater, av träning och hjälpmedel, fick jag min socio-nomexamen 1992.

LEVANDE MÄNNISKOR ATT FRÅGA

I dag pluggar Inger vid sidan av jobbet vidare vid Institutionen för socialt arbete på Stockholms universitet. Nyss lade hon fram en uppsats: Om dubbelrollen – att själv ha läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och vara en "god förebild".

Inger har druckit ur sin andra kaffekopp och vill hem till Thomas och de tre grabbarna. Men jag vill inte släppa henne riktigt än. Vad önskar hon av samhället? frågar jag.

– Levande människor som jag kan fråga! svarar Inger utan prut. Att jag kan ringa och fråga om sådant jag inte förstått. Och att jag inte blir bemött med irritation, att folk tar sig tid att förklara.

– Det ska vara lika naturligt att jag säger på banken: Jag har svårt att läsa, kan du förklara? som att du har glasögon.

– Visst är det trevligt med datorer och inlästa böcker, men människors bemötande är viktigare än allt annat.

ULLA LOVÉN, FRILANSJOURNALIST

Torbjörn Lundgren. Författare med ett långt arbetsliv bakom sig, bl.a. som nattportier och industriarbetare Foto: Bodil Andersson

Arbetslivet visade vägen

– Det var ur arbetslivet och förändringarna där under 80- och 90-talen som förståelsen för dyslexi började växa fram, berättar Torbjörn Lundgren, dyslektiker och författare med ett långt arbetsliv bakom sig som bl.a. nattportier och industriarbetare.

Också en lagerarbetare ska nu kunna läsa en dataskärm. De jobb där man inte läser och skriver finns inte i dag. Inte konstigt då att dyslektiker är överrepresenterade bland arbetslösa. En undersökning visar att 17 % av arbetslösa mellan 18 och 25 år är dyslektiker.

Dyslexi är ett så speciellt funktions-

hinder eftersom det är dolt inte bara för omgivningen utan ofta också för en själv. Ihållande ryggsmärtor kan bero på att man spänner kroppen orimligt hårt för att man bara med yttersta svårighet klarar av nödvändig läsning på jobbet, eller inte alls klarar den och tvingas undvika situationer när man måste läsa. Ändå kan man förneka sanningen för sig själv. Jag måste stå på mig,

– Det gäller att skaffa sig en rimlig uppfattning om sig själv och sin omgivning. Som dyslektiker måste jag vara medveten om mina egna svårigheter. Jag inser kanske att jag behöver hjälpmedel i

jobbet. Jag måste stå på mig och genomdriva en rehabiliteringsutredning hos försäkringskassan. Kanske kan jag få med mig någon från FMLS dit. Försäkringskassan och arbetsgivaren ska ha ett samtal om uppdelningen av kostnaden, säger Torbjörn, som själv varit ute och föreläst på många försäkringskassor runt om i landet.

– På försäkringskassan anser man att man snabbt tjänar in en hjälpmedelsutrustning. Det är ju mycket dyrare att folk går arbetslösa!

Jag ringer Informationsavdelningen på Försäkringskassan i Stockholms län och talar med Brita Swahn där. Hon berättar att det finns en lag (1962:381) om allmän försäkring i form av bidrag till arbetshjälpmedel och en förordning (1991:1046) om ersättning från sjukförsäkringen enligt denna lag. Lagen och förordningen gäller dyslexi lika mycket som alla andra typer av funktionshinder. Hos varje försäkringskassa ska det finnas en broschyr om arbets-hjälpmedel – den ska stå framme i stället! Den kan också tas fram på Internet, www.fk.se.

HJÄLPMEDEL BEHÖVS TIDIGT!

– Det är tyvärr trögt med hjälpmedel till dyslektikerna i skolorna, säger Torbjörn Lundgren. Där "lönar det sig inte" att investera i hjälpmedel. Grundskolan skjuter ansvaret vidare till gymnasiet och gymnasiet till komvux. Men hjälpmedel ska sättas in tidigt, det gäller dyslektiker likaväl som andra funktionshindrade.

– Dock löser inte hjälpmedel alla problem på en gång. Man måste skaffa sig ett förhållningssätt till sina hjälpmedel, man måste ha egen motivation och medvetenhet. Man går in i en ny läroprocess.,

FMLS' tidning L&S, nr 2/2000, har tillgänglighet som tema. Där kan man läsa om en rad hjälpmedel. De flesta är datoranknutna, t.ex. rättstavningskontroll och talsyntes. Många av hjälpmedlen är bra för alla men nödvändiga för dyslektiker.

– Det absolut bästa hjälpmedlet för dyslektiker är ett vanligt ordbehandlingsprogram med rättstavningskontroll, säger Torbjörn, och att man lär sig finger-sättning. Det finns ett program för det, en kvart om dagen i fjorton dar räcker. Man lär sig förstå kopplingen mellan ljud och bokstav.

– Andra hjälpmedel är talsyntes, som läser den text som är markerad på skärmen. Du hör om ett ord saknas eller är felstavat. Taligenkänning innebär att du

kan tala till din dator och den skriver.

Torbjörn berättar om ett hjälpmedel som han själv haft mycket nytta av under senare år när han läser engelsk text i datorn. Med hjälp av programmet Word Point markerar han ett ord han inte förstått, och får det översatt i tal och skrift. På så vis kommer han mycket snabbare framåt i läsandet.

HÖRA TIDNINGEN SAMMA DAG

Tidningen Expressen har helt nyligen lanserat möjligheten för blinda och synsvaga att, genom syntetiskt tal, få den uppläst i datorn samma dag den kommer ut. Inom ramen för Språka loss-projektet (se fakturata) är Torbjörn nu i kontakt med Expressen och dem som gjort programmet för att få det lätt reviderat så att det passar också dyslektiker. Andra tidningar kommer säkert att följa efter!

Torbjörn har skrivit en rapport till den statliga IT-kommissionen som deltar i förarbetet till budgetpropositionen. Hans förslag är att all text som distribueras av myndigheter ska finnas på datorfil. Mäniskor med olika funktionshinder ska kunna välja hur de vill ha texten. Som tal – med speciellt stora bokstäver – med ett särskilt lättläst typsnitt osv. Ambitionen är att man inte ska behöva ha så många egna hjälpprogram utan att så mycket som möjligt ska finnas på servern.

EN PENNA SOM ÖVERSÄTTER

Det finns också hjälpmedel som inte är datoranknutna, t.ex. översättningspennan Quicktionary. Den kan översätta 300 000 engelska ord och uttryck till svenska. Du stryker över ordet med pennan och det visas i svensk översättning i pennans fönster. Och en liten enkel bandspelare kan användas både som anteckningsbok och till att lyssna på talböcker.

– Nu spelas dock snart inga böcker in på band längre, berättar Torbjörn. TPB, Tal- och Punktskriftsbiblioteket, övergår till Daisy, ett talboksformat. Det innebär att böckerna kommer på CD. Man använder en särskild CD-spelare, eller datorn. En fördel i jämförelse med banden är att man får upp en innehållsförteckning och lätt kan bläddra sig fram till önskad sida.

Den tekniska utvecklingen är hisnande snabb. Det är bra att den kommer funktionshindrade till godo. Men det gäller att kunna bemästra den, att helst äga en dator och att vara offensiv i kampen för sina rättigheter.

ULLA LOVÉN
FRILANSJOURNALIST

Dyslexi

Det finns uppåt 800 000 dyslektiker i Sverige i dag, från sådana med lättare problem till dem med stora svårigheter att ta till sig skriven text och att själva skriva. Minst lika många i Sverige har läs- och skrivsvårigheter av andra skäl – t.ex. en stökig uppväxt eller bristande pedagogik – än den disfunktion i hjärnan som ger upphov till dyslexi.

Knappt 4 000 är organiserade i FMLS, Förbundet Funktionshindrade med Läs- och Skrivsvårigheter. FMLS bildades 1979 och är öppet för både dyslektiker, deras anhöriga och andra intresserade. FMLS har ett 80-tal lokalavdelningar och ger ut tidningen L&S. Det går också att beställa informationsmaterial och video från FMLS, tel 08-665 17 00, adress Brahegatan 20, 114 37 Stockholm, e-postadress info.fmls@fmls.nu. och hemsidan www.fmls.nu.

En viktig del av FMLS är Skriv-Knuten. Där arbetar två personer på heltid: Inger Rålenius, socionom, och Eva Wiklander, lågstadielärare, talpedagog och speciallärare. Skriv-Knuten ger råd, stöd och information, har ett bibliotek och datorer för demonstration av olika hjälpprogram och tar dagligen emot enskilda och grupper. E-postadress: skriv-knuten@fmls.nu.

Förra året startade projektet Språka loss med anslag från Allmänna arvsfonden. Språka loss håller till i FMLS' lokaler. Projektet ska initiera forskning och utveckling om hur texter ska kunna göras tillgängliga för "normalbegåvade seende med läs- och skrivsvårigheter". Det kan gälla layoutens betydelse för läsbarheten eller hur man på bästa sätt ska presentera text på dataskärmar. Projektledare för Språka loss är Bodil Andersson, logoped i Lund, och Torbjörn Lundgren, själv dyslektiker och författare till bl.a. romanen Det skrivna ordets tystnad. Projektets hemsida är mycket läsvärd och har adress www.fmls.nu/sprakaloss.

Varför ska man ha personlig assistans i STIL?

I STIL bestämmer du över din vardag. Det ger dina assistenter de bästa förutsättningar att assistera dig på rätt sätt och grundar för att de trivs.

Som medlem i STIL blir du *Arbetsledare* för dina assistenter. STIL blir deras *arbetsgivare*. Det betyder att du har full kontroll över din assistans och delar arbetsgivaransvaret med alla andra medlemmar.

STIL har nära 230 Arbetsledare över hela Sverige och över 1500 assistenter anställda. Dina assistenter kan känna sig trygga hos en stor och stabil arbetsgivare.

Som arbetsledare har du rösträtt. Genom den kan du vara med och utveckla STIL. Kanske vill du ta hela ansvaret och kandidera till styrelsen?

Vilken annan form för personlig assistans ger dig full kontroll över både din assistans och din assistansannordnare?

Gunilla Hårdberg, Arbetsledare i STIL

STIL

Bondegatan 39 · 116 33 Stockholm
tel 08-506 221 50 · fax 08-506 221 70 · www.stil.se
Linköpingsvägen 7 · 857 31 Sundsvall · tel 060-53 83 12

Närheten är viktig för att hålla engagemanget levande, säger Magnus Gredemyr i Sundsvall. Han är verksamhetsledare och har som uppgift att bygga upp en STIL-filial i Sundsvall.

Han tror inte att stordriften ger medlemsengagemang. Den aktivitet som skapats i Sundsvall ger honom rätt.

Magnus, eller Manke som han för det mesta kallas, är en engagerad och positiv människa. Han är en person som kan konsten att prata på både in- och utandning, utan att det någonsin blir tråkigt för den som lyssnar.

Kanske för att han i alla problem och otillräckligheter ser alternativa lösningar och möjligheter till förändring. Han gör ofta det svåra enkelt.

– Jag retar nog ofta upp myndighetspersoner, bl.a. på försäkringskassa och kommuner. Men jag får också saker att hända, trots att jag oftast befinner mig på bortaplan. Kanske ledsnar de på min svada, skrattar han.

STIL i Sundsvall har på tre år vuxit från sex arbetsledare till 31. Manke disponerade i början ett ensamt kontorsrum i fastigheten i stadsdelen Granloholm. När verksamheten har vuxit har tomma rum tagits i anspråk och i dag samsas fyra personer på kontoret i sju rum (inklusive två konferensrum) samt del i kafé.

– Vi är hyresvärdens dröm, ler Manke.

Varje arbetsledare anställer i snitt fyra assistenter, så filialen i Sundsvall kan idag räknas som en stor arbetsgivare. Tidrapportering m. m. sker av varje arbetsledare, medan löneutbetalningar samordnas av huvudkontoret i Stockholm. Den avancerade juridiska kompetensen som finns på huvudkontoret är också en tillgång för Sundsvall. Så visst finns det fördelar med att tillhöra en stor organisation.

Förutsättningarna är olika i olika delar av vårt avlånga land. Att skapa en filial blir ett sätt att lättare knyta an till medlemmarna och bättre förstå deras vardagsmiljö. Målet är att filialen i Sundsvall ska ha 50 medlemmar vid projekttidens slut år 2004. Det område man i huvudsak rekryterar medlemmar inom utgör i dag en geografisk triangel mellan Sundsvall i söder, Östersund i väster och Umeå i norr.

– Jag funderar redan på om Umeå ska ha en egen filial och täcka in området norrut. Det är nästan trettio mil till Umeå och även om dagens teknik ger stora möjligheter till kommunikation mister

man närheten och möjligheten att lätt träffas i en möteslokal.

VEM ÄR MAGNUS GREDEMYR

Magnus föddes i Sundsvall för sådär en 38 år sedan. På 80-talet arbetade han som musiker i dans- och coverbandet Okej, och var ständigt på resande fot. Parallellt arbetade han några år som säljare och blev senare personalchef på ett företag

– Det var när jag var engagerad som lekledare på en fotbollsfest i Årskogen som olyckan skedde.

I en paus behövde Manke svalka av sig och dök från en badbrygga. Där hade vattnet reglerats och vattennivån därmed sjunkit 1,5 meter från Mankes förra simtur. Endast 52 cm djupt vatten gjorde att han fick en rejäl skada på femte nackkotan, nästan drunknade, därefter tillbringade

Fikarummet som delas med andra hyresgäster blir en samlingsplats.

Det finns alltid

som sålde teknisk utrustning. Vid sidan av att vara tvåbarnspappa genomgick han en ekonomisk utbildning och bildade ett eget företag som sysslade med reklam och marknadsföring.

– I början på nittiotalet tog jag anställning som artistförmedlare åt folkparkerna, nordens största artistförmedlare.

Huvudkontoret låg i Stockholm medan Manke skötte ett av åtta lokalkontor. Han hade även huvudansvaret för förmedlingens datorisering i hela landet.

Född med en kärlek till att synas, höras och stå på en scen släppte han dock inte helt sitt eget artisteri.

fem veckor i respirator och åtta månader på rehabiliteringsklinik!

– Jag hade ett enormt socialt skyddsnät. En annan viktig sak var min arbetsgivare som direkt när jag vaknade sa att ”jag har anställt dig för ditt huvud och inte för att du ska springa 60 meter”.

Det faktum att han alltså hade ett jobb att gå tillbaka till och familjen som stöttade var viktigt för Manke.

– Jag måste jobba! För att man blir eller är funktionshindrad på något sätt är man inget vårdpaket utan måste ses som en resurs! Det finns så många tekniska möjligheter som gör det möjligt.

Han förstår att det är lätt att bli patient och passiviseras. Rehabiliteringen innehåller i alltför liten grad en återgång till det normala, men jämförelsevis hög grad sportaktiviteter.

– Det normala borde vara att arbeta, ha en familj och ett vettigt boende. Inte att vara förtidpensionerad och ägna all tid åt sportaktiviteter. Den delen borde höra till fritiden och passar inte alla.

far minst en gång i månaden. Eftersom avstånden är rätt långa och det kan vara svårt att ta sig till lokalen, använder de sig även av videokonferenser. De har tillgång till sexton lurar och stor bildskärm i konferensrummet som framför allt används i kontakten med Stockholm. Exempelvis hade man en lyckad uppkoppling till den senaste årsstämman.

Den som väljer att bli arbetsledare

– De kan stötta och ge råd när arbetsledaren har funderingar eller behöver hjälp med att tolka regler och lagar. Stödet från medlem till medlem är viktigt.

Manke är noga med att betona ett professionellt arbetssätt mellan arbetsledaren och dennes assistenter.

DET MÅSTE FINNAS EN ÖPPENHET

– Man kan inte komma till oss och klaga, utan att ha pratat med varandra först. Det måste finnas en öppenhet. Det genomförs även utbildningar för de assistenter som anställs av STIL.

– De utbildningar som finns är annars väldigt inriktade på ”brukaren som vårdtagare och kund”. De som tycker att vi är tokiga tycker i regel att vi ställer alltför höga krav på oss själva och de anställda. Och visst är det ett ansvar att vara arbetsgivare, men man slipper alla mellanhänder och får stor del i ansvaret. Därmed kan man också få den assistans som fungerar bäst.

Marie Forsberg är sekreterare på STIL i Sundsvall. Det är hon som svarar i telefon och sköter det praktiska kontorsjobbet. Hon tror att engagemanget hos medlemmarna i Sundsvall till stor del beror på Manke som person.

– Han är en person som inger förtroende och lätt blir en kompis. Han är positiv, ser möjligheter och är inte det minsta bitter över sin situation. Det sätt vi arbetar på i dag med grundliga utbildningar som regelbundet följs upp samt ”Stöd och Råd” fungerar jättebra.

MAN MÅSTE JOBBA HÄRDARE MED DE YNGRE

För att få en nytändning i medborgarrättsrörelsen IL tror Manke att nya krafter och ett nytt arbetssätt måste in. Man måste jobba hårdare med de yngre. Kanske skulle engagemanget i någon specifik fråga och fokus på rätt saker kunna ge rörelsen nytt liv. Exempelvis är frågan om ett tillägg i grundlagen mot diskriminering på grund av funktionshinder en jättefråga att driva vidare.

– Tillsammans har vi makt och kan påverka, men det är viktigt att vi har styrpinnen och tar ansvar själva. Vi kan inte låta andra människor föra vår talan. Då blir våra önskemål och krav aldrig trovärdiga.

TEXT OCH BILD:
MARIA JANSSON SJÖDIN

Magnus har alltid varit en drivande kraft i de situationer han utsätter sig för. Det må vara som musiker, artistförmedlare eller som nu, att bygga upp en STIL-filial i Sundsvall.

en möjlighet

Det handlar helt enkelt om att skapa ett eget liv, utan att vara beroende och styras av andra.

HUR JOBBAR SUNDSVALL

Aktiviteterna är många och välbesökta i Sundsvall.

– STIL:s kontor här har blivit en mötespunkt! Här finns utrymme och här finns alltid likasinnade. Alla aktiviteter man har, typ medlemsmöten eller arbetsledarutbildningar, är välbesökta. Det kommer mellan 8 och 15 arbetsledare på allt!

STIL i Sundsvall har arbetsledarträf-

och medlem i STIL, genomgår en grundlig arbetsledarutbildning.

– Det gäller att bli en bra och stolt arbetsledare, med goda kunskaper om arbetsgivarskapet. Man måste bland annat kunna arbetstidslagen och andra av arbetsmarknadens regler, säger Manke.

STÖD OCH RÅD

På kontoret i Sundsvall finns Jerry Hellgren och Eva Nilsson på Stöd och Råd. De är liksom Manke själva arbetsledare inom STIL. De har egen erfarenhet, är positiva och uppmuntrande när någon medlem stöter på problem.

IT för blinda

Att undervisa en blind eller gravt synskadad person i IT kräver förstås en annan teknik än när man undervisar en seende, konstaterar Lars Billgren, IT-lärare på Hadar i Malmö sedan snart femton år. Man får inte "se vad som händer" utan ska i stället förklara. Aldrig använda musen. Skala ner det kunskapsstoff man lär ut till det nödvändiga: Skriva, spara, kunna hitta. Reducera antalet kommandon. Inte ha bråttom, kursdeltagaren bestämmer takten. Att beskriva skärmens skrivbord för en person som inte ser är svårt och det tar ibland ett par dagar innan kunskaperna sitter. Glöm kanter och abstrakta finesser! Men det är bra att lära sig skicka e-post och titta på Internet, fast då ska man helst ha ett syfte och vara nyfiken.

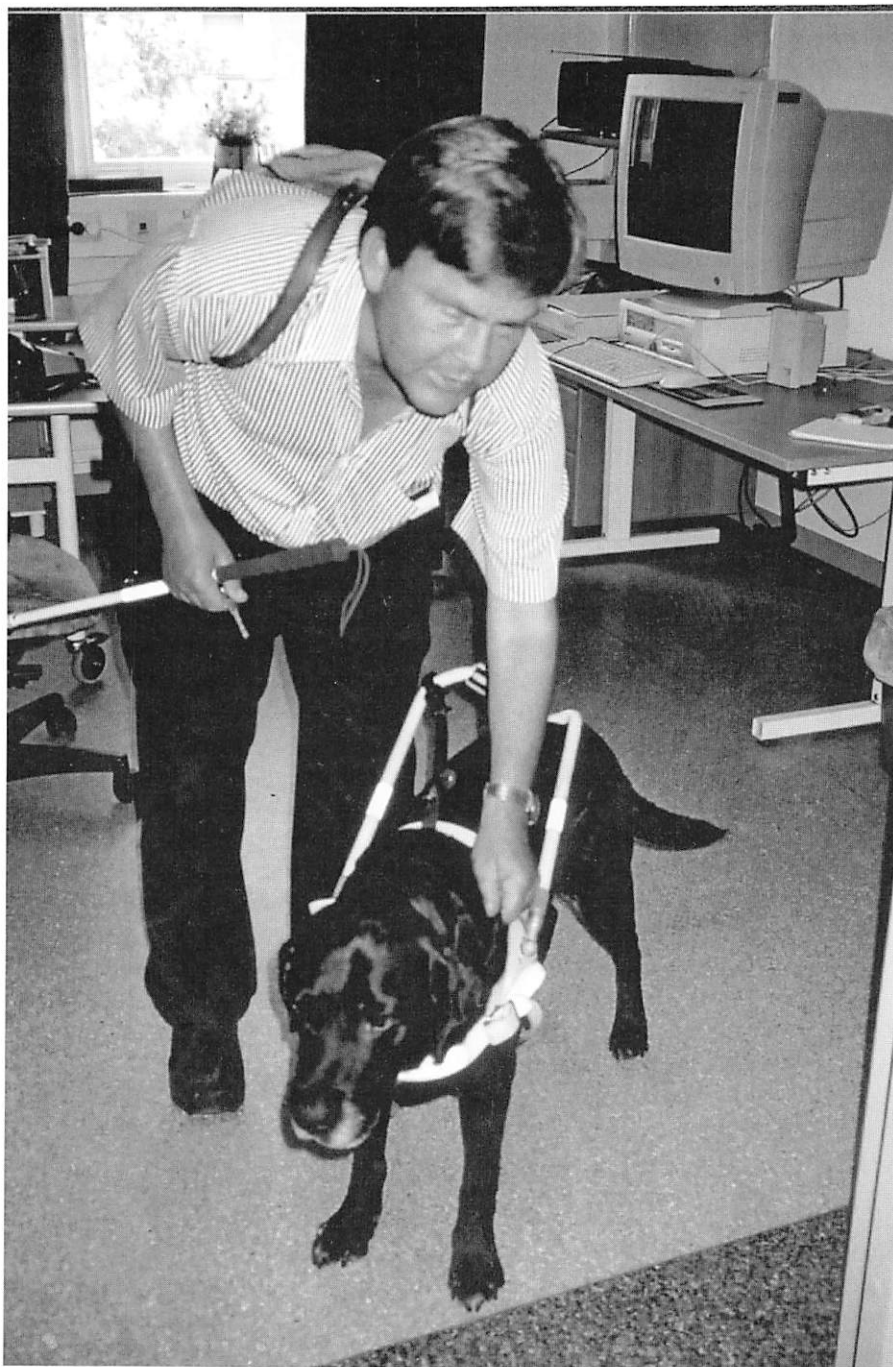
Lars Billgren borde veta. När han blev blind för tjugo år sedan hade han aldrig vare sig skrivit maskin eller tagit i en dator. Han var då 25 år, hade gått naturvetenskapliga linjen på gymnasiet i Trelleborg, frikallats från lumpen på grund av sin diabetes och jobbade på Trelleborgs gummifabrik. Men ögonen trasslade och strejkade till slut helt.

NY VÄNDNING

Lars fick lämna fabriken och hans liv tog en helt ny vändning. Nu kunde han inte längre teckna, som han alltid tyckt så mycket om. Kanske kunde han måla med ord i stället, informera? Han sökte till informationslinjen på Skurups folkhögskola och kom in där i hård konkurrens. Då hade han gått grundrehabilitering för synskadade, lärt sig hantera käpp och skrivmaskin och fått ledarhund.

Det var bra på Skurup, säger Lars. Jag var den första synskadade eleven där. Lärarna var införstådda med mitt funktionshinder men inte överdrivet beskyddande. Av kommunen fick jag lektörspengar, jag fick alltså texterna upplästa för mig. Kamraternas undran varför ska vi ha en sån i klassen? försvann. Jag har bjudit på mig själv och kanske hjälpt till att bryta ner fördomarna mot människor med funktionshinder.

Lars började sedan arbeta på Malmö socialförvaltnings informationsavdelning. Chefen då, vid mitten av 80-talet,

Lars Billgren, HADAR med kamraten och ledarhunden Obina. Foto: Ulla Lovén

var Bengt Hedlén.

Han har lagt grunden till vår nuvarande sociallagstiftning och hans människosyn genomsyrade på ett unikt sätt arbetsplatsen. Men så blev det ny ledning och jag tynade bort i ett hörn. Det är vanligt i handikappvärlden.

HADAR GER FRIHET

År 1987 skapades Hadar i ett samarbete mellan Länsarbetsnämnden och dåvarande AMU (nuvarande Lernia AB) i Malmö. Hadar ska tydas datoranknuten arbetsmarknadsutbildning för handikappade. Det var Sven Olof Levin, då syn-

konsulent inom Länsarbetsnämnden i Malmö (nu chef för samtliga Hadar i Sundsvall, Uppsala, Göteborg och Malmö) som insåg potentialen av IT för människor med funktionshinder. Så kom Hadar till. Sedan dess har Lars jobbat där.

Det finns fyra huvudaktörer i Sverige vad gäller datorkopplad utbildning för personer med funktionshinder, berättar Lars: Enter som är sprunget ur Synskadades Riksförbund, de privata alternativen Polar Print och Nordisk Synsupport och så Hadar som är ett helägt statligt aktiebolag. Jag tycker om att jobba hos Hadar. Här känner jag mig fri att för varje elev sätta ihop ett individuellt program med individuellt avpassad apparatur, som jag kan skaffa varifrån jag vill, bara av det skälet att det passar just den eleven. En person med synrester, exempelvis, behöver kanske ha en extra stor bildskärm med kraftig förstoring.

Nu i höst utbildar Lars fyra elever, eller kursdeltagare som han föredrar att säga. Var och en undervisas individuellt, just nu en medelålders läkare som förlotrat större delen av synen på grund av diabetes och som av Lars lär sig att skriva

recept och patientjournaler på dator. Tal-syntesen hjälper honom att "avläsa" om han skrivit rätt. Lektionerna äger rum på läkarmottagningen.

Den aktuella kursen läggs upp i perioder. Först två veckor på halvtid. Sedan några veckors paus då frågor får växa fram. Till slut två dagar i veckan under tre veckor. Men också kursuppläggningsen kan avpassas individuellt.

Jag frågar Lars om han läser punktskrift, och om denna skrift förekommer i hans undervisning. Ja, han läser punktskrift hjälpligt men använder den inte själv i arbetet vid datorn. Han uppmunttrar däremot andra att kombinera syntetiskt tal med punktskrift, för att se detaljer och bibehålla ord bilden. Av blinda och synskadade i Sverige är få riktigt drivna punktskriftsläsare.

Men de som läser punkt är definitivt en dimension rikare!

SVENSSONLIV

Lars bor kvar i Trelleborg.

– Jag lever ett Svenssonliv! säger han. Jag har en hustru som ser, två tonårsbarn, hund, villa och Volvo som jag dock har

slutat polera eftersom jag inte får njuta av resultatet! Men jag gör annat hemma, bytte blöjor när barnen var små, lagar mat. Arbetsfördelningen är oftast sådan att hustrun gör slutklämmen. Hon lägger upp maten, hon tapetserar. Men jag är jättebra på att först riva ned tapeterna!

Lars åker buss mellan Malmö och Trelleborg.

Varför ska jag åka taxi? Att åka kollektivt är mycket roligare, man snappar upp samtal runt omkring och deltar i-bland själv i dem.

Under hela vårt samtal har ledarhunden och kamraten Obina, en labrador, stillsamt snusat i sin korg. Men nu ska vi i väg, Lars sätter på kopplet, tar sin vita käpp och kränger ryggsäcken över axlarna. Han måste hinna med bussen hem till Trelleborg. Vi skiljs på trottoaren som går längs den hårt trafikerade Per Albin Hanssons väg. Jag vänder mig om och ser Lars med raska steg och Obina med viftande svans gå mot närmaste vägskorsning.

ULLA LOVÉN, FRILANSJOURNALIST

anpassarna

(fd AmuGruppen)

Öppnar dörren till nya möjligheter för Dig med speciella behov, och erbjuder:

Fordonsanpassning:

allt från rattspinnare till Joystickstyrning

Arbetsplatsanpassningar:

inom industri och transportnäring

Anpassade bilar:

för körkortsutbildning och trafiklektioner vid trafikskolan Körkort-Handikapp inklusive elevhotell.

Tillgång till trafikövningsområde:

för tester, trafikövningar och säkerhetskörningar.

Körkort Handikapp

anpassarna

GUNNARIUS AB

tel 0225-144 73 fax 0225-159 92
Damastvägen 5A, 776 36 Hedemora

tel 0225-152 04 fax 0225-157 20
Box 152, 776 23 Hedemora

Hemsida: www.anpassarna.com

Tänker du åka till Vintersol?
Behöver du komplement till
din vanliga assistent?
Anlita Vintersol Assistans
svensktalande assistenter!

Kontakta oss för mer information

Vintersol

Box 36, 193 21 Sigtuna
Tel 08-592 560 30
e-post: vintersol@vintersol.com

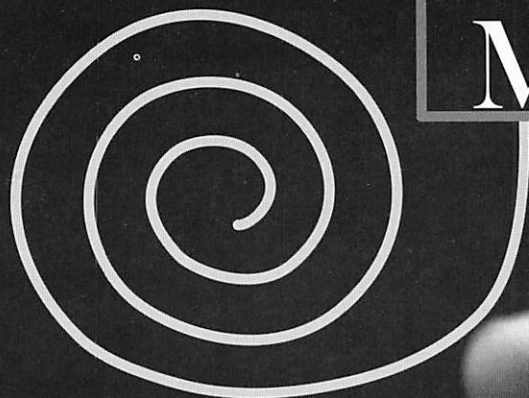
Stockholms läns landsting

HANDIKAPP-SPECIALISTEN

Anskaffar och anpassar alla
bilmärken på marknaden.

KUNGSBACKA - Telefon 0300-186 96
Fax 0300-149 44

Hemsida: www.handikappspecialisten.com

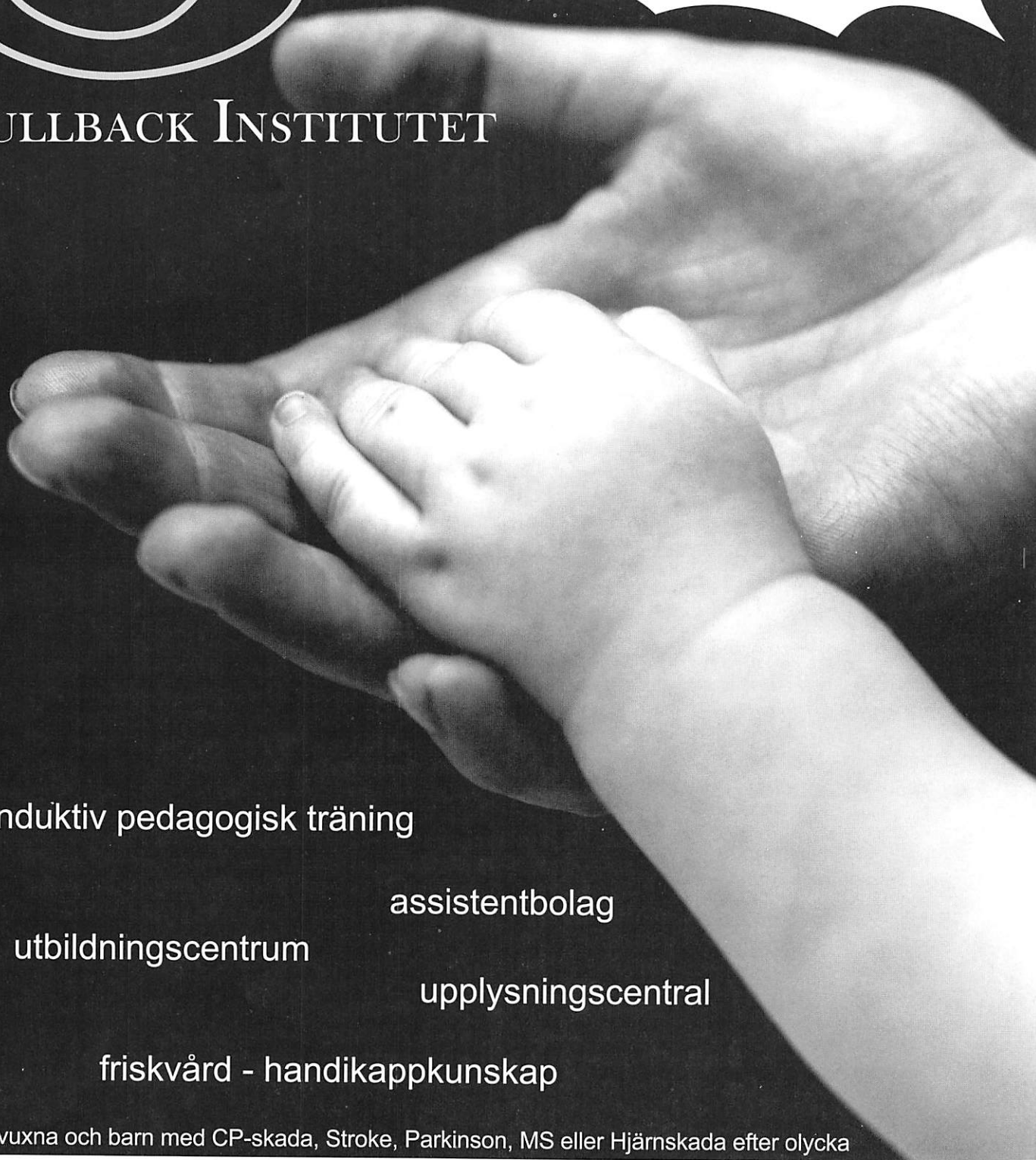

M

Nu skickar landstingen i Halland,
Hälsingland, Skåne, Dalarna och
Västergötland patienter till
Mullback Institutet.

Vi arbetar vidare!

MULLBACK INSTITUTET

konduktiv pedagogisk träning

assistentbolag

utbildningscentrum

upplysningscentral

friskvård - handikappkunskap

För vuxna och barn med CP-skada, Stroke, Parkinson, MS eller Hjärnskada efter olycka

Vi har nyinredda lokaler och förutom konduktiv pedagogik ryms aerobic, QiGong och meditation som du kan delta i under kursen helt gratis. Vi har även DVD-bio, solarium och anställda massageterapeuter.

En vistelse på Mullback Institutet är träning, njutning och avkoppling..

Anette & Lars Mullback driver institutet

Mullback Institutet, Smedjegatan 15, 546 31 Karlsborg

Tel: 0505-12070 Fax: 0505-12770 info@mullback.nu www.mullback.nu

Stairways to heaven för att citera en känd rockgrupp. Ett sentida dokument över systematisk diskriminering i offentliga lokaler. Posten kan man ju alltid lita på. Här vid Nytorget på Söder,

Vägen till himlen sägs ju vara smal, men kommer man till baptistkyrkan på söder i rullstol tycks den helt blockerad, eller måste man måne gå bakvägen till himlen?

Rampen på trappan till detta nyklassiska byggnadsverk är snarare en del av problemet än av lösningen. Olycksrisken är stor även med barnvagn.

Denna idyll också från söder, får tjäna som föredöme i detta sammanhang.

Medborgarnas hus! Ett svulstigt monument som alltid skapar mindervärdeskomplex på gränsen till panik, när jag står vid dess fot.

Calle Skogh, arbetsledare i STIL, skickade bilderna och redaktören tog sig friheten att kåsera lite kring dessa.

DHR-debatt om registrering

Susanne Berg och Tommy Hagström från DHR i Stockholm ledde debatten om den föreslagna registreringen av ca 300 000 svenskar. Foto: Janne Måhlén*

Med anledning av Socialstyrelsens förslag till individuell registrering av funktionshindrade kallade DHR Stockholm till ett informations- och diskussionsmöte den 14 juni.

Mötet samlade en begränsad skara intresserade och leddes av Susanne Berg och Tommy Hagström från DHR:s Stockholmsavdelning.

FÖRSLAG OM ABORTREGISTER

Susanne berättade vidare om förslaget och sa att man parallellt hade lagt ett förslag om ett abortregister. Om detta har det blivit mycket debatt och socialministern har därefter sagt nej till just detta förslag.

Däremot har det ännu inte blivit någon större debatt om registreringen av äldre och funktionshindrade.

I en utredning om eventuella integritets- och sekretessproblem ingick

Succéfilmen "INBLICK"

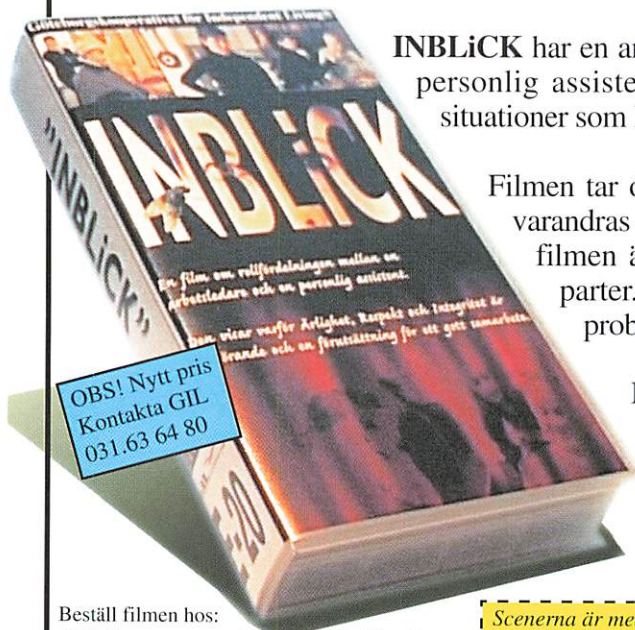
Här har Ni chansen till en Bra, Uppskattad, Rolig, Allvarlig och Tydlig film om personlig assistans, utmärkt som utbildningskomplement till arbetsledare och personliga assistenter.

INBLICK har en anställningsintervju mellan en arbetsledare och en sökande till personlig assistent som utgångsläge. Detta kompletteras med iscensatta situationer som lättare kan demonstrera vad de olika rollerna handlar om.

Filmen tar också upp situationer som kan inträffa om man inte beaktar varandras Respekt och Integritet som brukare och assistent. Syftet med filmen är att öka samförståndet och rollfördelningen mellan dessa parter. Förhoppningsvis kan dess exempel medverka till att lösa problem i situationer när man inte förstår varandra.

Filmen tar också upp vanliga arbetssituationer i yrket, då intresse för detta visats hos sökande till personliga assistenter.

Utmärkt komplement till funktionshindrade arbetsledare i allmänhet eftersom bilden oftast är effektivare än ordet.

Beställ filmen hos:
GIL Stampgatan 15, 416 64 Göteborg
Fax: 031-15 18 08, www.gil.org

Scenerna är medvetet övertydliga
i syfte att locka till skratt –
men också eftertänksamhet.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

Inte före valet

HSO, Handikappförbundens Samarbetsorgan (DHR deltog med två representanter).

Susanne betonade att dessa individbaserade uppgifter kan samköras med andra individbaserade register. Här kan det finnas en risk att man kan kontrollera vissa gruppers stora hjälpbehov och kanske dra slutsatsen att vissa avgränsade grupper i stället borde vistas på institutioner.

RISK FÖR SAMKÖRNING

Från myndighetshåll har man hävdats att det skulle vara en fördel för kommuner och landsting (som enligt lag inte får göra individregistrering) att få tillgång till ett nytt arbetsmaterial för att se över sin verksamhet.

Susanne kommenterade detta med att "det är inte intressant att jämföra olika kommuners resultat. Det intressanta är ju i stället att se om kommunerna verkligen följer lagen eller ej".

Tommy betonade vikten av att alla som protesterar mot detta förslag gör detta personligen! Personliga protester väger tyngre än inlagor från föreningar! Synpunkter om förslaget kan skickas till socialministern menade Tommy.

JANNE MÄHLÉN*

Socialstyrelsen förslag finns att läsa på: <http://www.sos.se/fulltext/107/2001-107-6/sammanfattning.htm>

Meningen med föreningen

Om personliga protester väger tyngre än inlagor från föreningar, vad är då meningen med föreningen?

Att man går samman i föreningar är väl just för att sätta kraft bakom sina krav och hävda sitt intresse.

HSO centralt har ju sagt ja till det föreliggande förslaget och då kan ju inte enskilda medlemsföreningar, som DHR säga nej. Är det inte ärligare att uppmana medlemmar att lämna föreningen när den sviker i en så viktig fråga? R. EWERS*

Genomförandet av Socialstyrelsens senaste förslag om handlingsplan för "Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder" dröjer. Källor på Socialdepartementet tror att behandlingen av förslaget dröjer i departementet till efter valet i september 2002. Samma källa tror samtidigt att försöksverksamheten av etapp 1 och 2 kan dra i gång utan att förslaget behandlats i riksdagen.

BÖR SNARAST PÅBÖRJAS

Förberedelsen för ett samtidigt genomförande av Etapp 1 och 2 och delar av det som tidigare kallats Etapp 3 "bör snarast påbörjas i form av försöksverksamhet", står det i handlingsplanen. Arbetet ska genomföras i samarbete med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet samt det centrala pensionärs- och handikapporganisationerna. Dessutom ska oberoende observatörer knytas till detta "för att möjliggöra en fortlöpande och allmän insyn i de frågor som behandlas."

I förslaget hoppas man att ett ställningstagande till en fullt utbyggd personbaserad officiell statistik avseende insatser inom kommunernas och landstingens vård och omsorg om äldre respektive stöd och service till personer med funktionshinder kan ske före utgången av 2003. Införandet av en ny individbaserad statistik föreslås ske under 2004.

UPPGIFTSSKYLDIGHET

Uppgiftsinsamlingen föreslås grunda sig på en uppgiftsskyldighet för kommuner och landsting samt för enskild verksamhet som utför vård och omsorg åt kommuner och landsting

Uppgifterna krypteras dels vid överföringen från uppgiftslämnarna till Socialstyrelsen, dels vid behandling och förvaring hos myndigheten, Undantag från krypteringen får endast ske när personnummer behövs för att kontrollera och rätta uppgifter.

– Det finns de som frågat vad som händer med uppgifterna om det blir diktatur, när samhällsskicket ändras. Så kan man inte argumentera. Då skulle man inte kunna göra något – allt skulle kunna missbrukas, menar källan på Socialdepartementet.

Under tredje etappen är det tänkt att uppgifter om individens vårdbehov och ytterligare insatser ska registreras. Dessa frågor måste bli föremål för en särskild utredning innan förslag kan läggas om att en individbaserad statistik bör byggas ut med uppgifter av detta slag, menar Socialstyrelsen

Den fjärde och sista etappen är beroende av hur de tre tidigare faller ut. Här krävs också mer utredning. Det ursprungliga förslaget löd:

BESLUTET LÄR DRÖJA

"Genom att knyta samman personal- och finansstatistiken med den individbaserade verksamhetsstatistiken kan också samband mellan personalinsats och kostnad per tjänst relateras till kvalitetsutfall."

Det liggande förslaget har föredragits av Socialstyrelsen för tre socialsekreterare. Nu åligger den politiska ledningen att bestämma hur man ska gå vidare.

– Beslutet lär dröja. Tiden just nu – ett år före valet – är inte så lämplig. Och så måste flera lagar ändras, bl.a. personuppgiftslagen för att registret ska kunna genomföras, säger Stilettens källa på Socialdepartementet.

HOLGER NILÉN,
FRILANSJOURNALIST

Kan du avvara gamla Stiletten?

Vi håller på att inventera alla årgångar av Stiletten. Stilens verksamhet är ju historisk och det är angeläget att ha en komplett samling av Stiletten i vårt bibliotek. Hör av dig till Karin Nilsson, karin.nilsson@stil.se eller 08-506 221 66, på kontoret om du har något ex från 1992 eller tidigare. Karin vet exakt vilka nummer som saknas.

Tusen tack för hjälpen!

IL-rörelsen: "Lägg ner skiten!! Vi vägrar att bli registrerade!!

En frontrapport ur en demonstrants synvinkel.

ca 15.30

En av våra kamrater debatterar direktsant i Radio Stockholm med Connex vagnansvarig som påstår att ramper finns inne hos föraren. Han ska ta loss den och hjälpa den funktionshindrade (som alla vet så har ingen sett skymten av någon sådan ramp). Det kommer ta ca ett år innan man ska börja testa en prototyp med inbyggd ramp. (Under tiden är jag och en supporter på väg in, försenade efter-som hissarna vid T-banan inte fungerade.)

Ca 16.00 kommer jag och supportern fram till slussen där vi möter min assistent. Eftersom vi är försenade, har vi missat våra övriga kamrater, så vi åker runt ett tag och letar. Till slut ser vi ett ABC-kameralag stå vid trapporna till den röda linjen, vi frågar dem och de säger att våra kamrater är där nere. Assistenten går ned och tittar. Och javisst där nere står våra tre övriga kamrater med assistenter/ledsagare.

Nu är klockan ca 16.10. När vi kommer ned är tåget redan blockerat. Vi vet inte sedan hur länge.

Jag blir upprymd och glömmer säga till mina kamrater att jag är där. Jag är redan på väg att ställa mig i en av dörarna några vagnar längre bort. Mina kamrater står vid föraren. Där står en synskadad kamrat och en kamrat i permobil med ventilator/respirator. Han är vårt ankare för hela aktionen, d.v.s. den som gör det svårast för polis och väktare eftersom han utan sin ventilator kan dö. Genom att jag glömmer råkar jag skapa lite oro eftersom jag direkt börjar skandera slagord som: "Vad vill vi ha? Tillgänglighet! När vill vi ha det? Nu! Nu! Nu!", "Tillgänglighet en rättighet" etc. Jag tar fram min megafon, och min tredje kamrat åker runt med sin rullstol och delar flygblad och skanderar.

NU KOMMER JAG INTE IHÅG TIDEN

Men, i alla fall så är ABC där och filmar, för att det blev action. Plötsligt ser jag i min ena ögonvrå att två väktare långsamt är på väg mot mig. En av dem säger "Flytta på dig för i helvete" medan de lyfter bort mig en liten bit (de orkar inte flytta mig mycket) bara så jag inte blockerar mer. Nu riktar de in sig på Mike eftersom de tror att jag är oskadliggjord. Men, jag backar tillbaka för att blockera mer och mina bakdäck fastnar mellan tunnelbanan och perrongen.

Nu tar en av väktarna tag i en av våra kamrater. Han blir bortrullad. Jag börjar skrika väktarvåld. Att ta tag i en persons rullstol utan tillåtelse är misshandel och övergrepp. Väktaren påstår senare att personen var störande av ordningen. Enligt min kamrat senare, så slänger hon sig ned på marken från sin rullstol och väktaren lämnar henne, för att återvända till mig.

ATTACKERAD AV MEDPASSAGERARE

Nu blir jag attackerad av medpassagerare som själva försöker lyfta bort mig. Så mycket att de är på väg att välta mig ur permobil. De är tre-fyra stycken på mig. Två på sidan, en bakom och en framifrån. När en börjar så kommer det fler och nu kommer väktarna. Det blir lite tumult. Jag backar på en av mina attackerare. Min supporter puttar bort personen bakom och väktarna bryter igenom. "Vad håller ni på med?" säger de och avlägsnar folk från mig. Jag råkar även köra på en väktare (som senare ljuger om att jag gör våldsamt motstånd för polisen).

NU KOMMER POLISEN

Efter ca 40 minuter kommer polisen och väktarna börjar ljuga om vad som hänt.

Väktarna anser att jag ska bli arresterad för våldsamt motstånd. Jag förnekar, och säger att jag vill anmäla en person för misshandel. "Det tar vi sedan", säger polisen.

Här emellan kommer jag inte ihåg riktigt hur lång tid allt tar. Men, kamraterna vid föraren tas bort och tåget lämnar perrongen. Nu säger polisen till min väktare som ska arresterar mig: "Kom här..."

JAG BLEV RÄDD

Jag åker hissen upp med supportern och min assistent. Jag är rädd. Jag vill inte bli arresterad, så vi ska fly. Men, vi kommer på att jag inte gjort något fel och går tillbaka till mina kamrater som oroligt har börjat leta efter mig. Jag berättar att jag blev rädd och ville gå. Men att jag kom på att vi gör civil olydnad och då innebär det att man ska ta sitt straff.

Nu avslutar vi aktionen genom en direkt demokratisk runda där alla får berätta vad som hänt samt vad som är bra och dåligt. Vi bestämmer att vi ska träffas nästa torsdag för att planera mer aktioner. Vi kommer göra en aktion i veckan fram tills vi fått ett tillgänligt samhälle...

ADRYAN LINDEN* FBF

NU! NU! NU! NU! NU! NU!

Torsdagen den 5 juli slog de till igen. Denna gång mot Slussens tunnelbanestation. Det var "Nätverket för tillgänglighet" bestående av Unga rörelsehindrade, Funktionshindrades Befrielsefront och Kvinnors befrielsefront, som beslutsamt demonstrerade sitt missnöje. Anledningen är de nya tunnelbanevagnar som SL satt in. De medför fortfarande en nivåskillnad som hindrar en elrullstol att ta sig ombord.

Independent Living-rörelsen i Sverige uppmärksammade för några år sedan att endast en resenär med rullstol kunde resa med X2000 varje tur mellan Stockholm och Göteborg. Man ockuperade den enda platsen och samtidigt blockerade man en SL-buss i Stockholm, för att visa på SLs cynism när det gäller tillgänglighet.

Aktionerna är inspirerade av IL-rörelsen i USA och dess framgångsrika kampmetoder. När inga andra demokratiska metoder fungerar går man ut på gatan.

Vi låter här Adryan Linden komma till tals med en partsinlaga. Någon med annan mening är välkommen med bidrag.

På gatorna i Rom och i andra städer i Europa rullar låggolvbussar omkring med automatiska ramper som delvis sköts av resenären.

Ett unikt Kurs- och Utbildningscentrum

I den vackra parken som omger Spenshults majestätiska huvudbyggnad, ligger tre parkvillor. Här skapar vi nu ett komplett kurs- och utbildningscentrum som ett värdefullt komplement till vår övriga verksamhet.

Vi ser gärna att handikapprollen blir våra mest frekventa gäster. Vår avsikt är att kunna erbjuda dem en kreativ och inspirerande miljö att förlägga sin kurs eller utbildning i. Vi vänder oss också till högskolor, företag och andra organisationer inom det medicinskt vetenskapliga området, som exempelvis arbetar med forskning, utveckling och utbildning.

Kontakta oss så sänder vi mer information om vårt unika kurs- och utbildningscentrum.

Spenshult

- REUMATIKERSJUKHUS • YRKESINRIKTAD REHABILITERING •
- FORSKNING OCH UTVECKLING • UTBILDNINGSCENTRUM •

Spenshult AB, 313 92 Oskarström. Tel 035-263 50 00. Fax 035-263 50 25
E-post: adm@spenshult.se Hemsida: www.spenshult.se

Motomed ger naturlig träning för både armar och ben. Aktiv och passiv träning med inbyggd spasmkontroll samt Biofeedback som ger en analys av träningen. För rullstolsburna personer.

SWEDREX
FYSIO & REHAB

Tel 035-176927 Fax 035-176901 E-post pop@rex.se
www.swedrex.se

FÖRBERED DIG FÖR HÖGSKOLAN!

Kursen vänder sig till unga med funktionshinder över hela landet. Du får en skraddarsydd utbildning med din egen studieinriktning där den gemensamma basen är;

- Svenska
- Engelska
- Matematik
- Datorkunskap
- Vägledning
- Omvärldsbevakning
- Studieteknik
- Universitetsinformation
- Individuell handledning

Kursstarten är successiv fram till 1 oktober 2001

Kontakta: ElseMarie Brisenhorn 040-321852, Lernia Hadar
Ann Stenberg 040-6727665, Af resurs eller din egen handläggare på Arbetsförmedlingen.

i samarbete med:

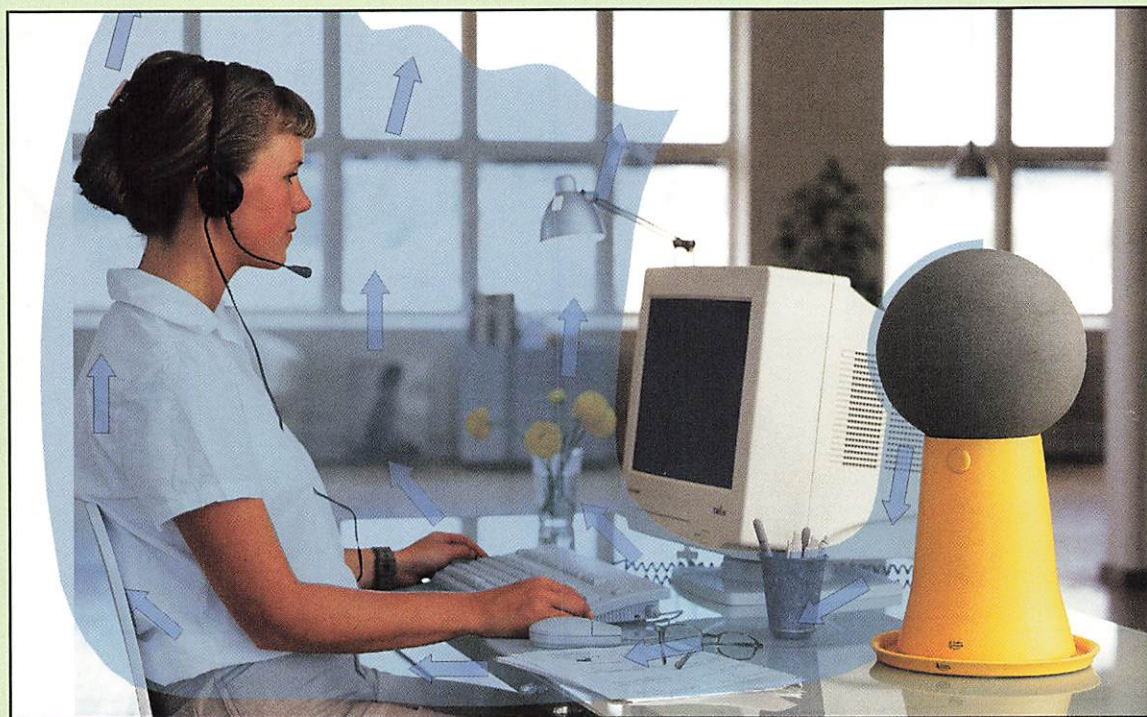
 Arbetsförmedlingen

 Lernia
www.hadar.lernia.se

Posttidning B
STIL
Bondegatan 39
116 33 Stockholm

LUFTBEFUKTAREN **BIOTOP** REN NATURKRAFT

Ratzka Adolf
Petersensväg 2
127 41 Skärholmen

BIOTOP är en personlig luftbefuktare för kontor och bostad.

BIOTOP minskar besvär som orsakas av torr inomhusluft.
Ex. ögon och slemhinneirritation, hudtorrhet m.m.

BIOTOP höjer den relativa fuktigheten inom din vistelsezon till
en behaglig nivå där kroppen trivs bäst.

Ingen el - inget buller - sprider ej bakterier - befrämjar ej mögeltillväxt
- låg skötselfrekvens - godkänd av sjukvården

BIOTOP – *en revolution inom luftbefuktning och personlig vård.*

S I P AB
Kungsporten 6 a
427 50 Billdal

Telefon 031 - 91 58 65
Fax 031 - 91 00 97
Email sinfo@telia.com